306
8

dertli

YAŞAMI
SANATI
ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

BİLGİ YAYINEVİ

Dertli
b

BİLGİ YAYINLARI : 306
BÜYÜK OZANLAR / YAZARLAR DİZİSİ : 8

ISBN 975 - 494 - 231 - 5
91 06 Y. 0105 0332

Birinci Basım
Nisan 1991

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46 / A
Telf 131 81 22 131 16 65 134 12 71
134 49 98 134 49 99
Telefaks: 131 77 58
Yenişehir - Ankara

BİLGİ DAĞITIM
Babıâli Cad. 19 / 2
Telf 522 52 01 - 526 70 97
Telefaks 527 41 19
Cağaloğlu İstanbul

DERTLİ

Derleyen: MUZAFFER UYGUNER

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni : fahri karagözoğlu

İÇİNDEKİLER

YAŞAMI, SANATI ŞİİRİNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ 7

YAŞAMI 9
SANATI 19
Dertli'nin Şiirinin İçeriği 19
Tasavvuf ve Dinsel Konular 19
Sevi – İnsan Sevgisi 23
Gurbet ve Özlem 24
Doğa Sevgisi 25
Toplumsal Konular 26
Yaşam ve Ölüm 27
Hiciv 28

ŞİİRİNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ 31
Dertli'nin Şiirlerinde Ölçü 31
Dertli'nin Şiirlerinde Uyak 32
Dil ve Deyiş Özellikleri 35
Yabancı Sözcükler, Tamlamalar 35
Dilimizden Yerel Sözcükler, Deyimler, Atasözleri 37
İkilemeler 39
Bazı Söz Sanatları 40

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER 45

HECE ÖLÇÜSÜYLE DEĞİŞİK ŞİİRLER 88
ARUZ ÖLÇÜSÜYLE OLAN ŞİİRLER 91
KALENDERİLER 93
DİVANLAR 96
SEMAİLER 102
MURABBALAR 106
ELİF – BA DESTANI 107
DEDİM – DEDİ 103
FES HAKKINDA 110

SÖZLÜK 111
DİZİN 141
KAYNAKÇA 149

YAŞAMI, SANATI
ŞİİRİNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

YAŞAMI

Âşık Dertli, 1772'de Bolu ili sınırları içindeki Şahnalar köyünde doğmuştur. Asıl adı İbrahim'dir. Gençlik yıllarında Lütfi takma adını kullandığı, bu adla şiirler söylediği bilinmektedir. Yaşamına ilişkin bilgiler kısaca şöyledir:

Şahnalar köyü, bugünkü Ankara–İstanbul karayolunun güneyine düşer. Gerede ile Yeniçağa arasındaki tepelerin yamacındadır. Dertli'nin babası da bu köyde Bayraktar Ali Ağa adıyla anılır. Aileye Karahüseyin Oğulları denilmektedir. Annesi Ayşe de Şahnalar köyündendir. Ali Ağanın varlıklı bir çiftçi olduğu söylenmektedir.

Çocukluğunu bu köyde geçiren Dertli, her köy çocuğu gibi ailesiyle birlikte tarlada harmanda çalışarak, varolduğu söylenen koyunlarını güderek büyür. O yıllarda köylerde eğitim olanağı olmadığından, Dertli de çocukluğunda iyi bir eğitim göremez. Babasının ölümüyle mal varlığı dörde bölünür, genç İbrahim de kendine düşen toprağı işlemek durumunda kalır. Ancak, babasıyla araları açık olan Halil Ağa adında biri, ona yüklenir, rahatsız eder. Elindeki toprağı zor kullanarak alır. Böylece, genç İbrahim geçim derdiyle karşı karşıya kalır. Köyde barınamayacak duru-

ma düşen İbrahim, yakın köylerden Deveciler'deki Hacı Ömer Ağaların kapısına yanaşma olarak girer. Bir süre orada çalışır, horlanmaya, aşağılanmaya dayanamaz, kendisi gibi yoksul bir arkadaşı ile İstanbul'a yollanır.

Büyük umutlarla gittiği İstanbul'da da aradığını bulamaz; yine işsiz ve aç kalır. Bir ara, bekâr çamaşırları yıkama yeri açtığı söylenir. Bunun doğruluğunu elbette bilemiyoruz. O yıllarda İstanbul'a gelmek için bir kişinin kefilliği, geldikten sonra da kişinin bir iş tutması söz konusudur. Padişah Üçüncü Selim'in bir fermanına göre "çiftçi ve bekâr makulesinden taşralıların" belli bir süre İstanbul'da oturmaları gerekmektedir. Köyünde mal mülk sahibi olanların ise, İstanbul'da kalabilmek için, "çiftbozan resmi" diye bir vergiyi ödemeleri zorunludur. Bu nedenle, köyünde de malı mülkü bulunmayan dertli, İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalır.

İstanbul'dan ayrılır, o zamanki koşullarda yayan yapıldak Anadolu'da bir yerlere doğru gider. Bu belirsiz yolculuk sonunda Konya'da kalmayı yeğler. Orada, Hacı Asım adında yaşlı bir ustanın işlettiği kahvehanede çalışmaya başlar. Burada beş yıl kaldığı söylenmektedir. Kahvehaneye gelenlerin söyleşileri ona çekici gelir, onları can kulağı ile dinler. Bu söyleşilerin onu olgunlaştırdığı, onu tasavvuf konusuna yönelttiği sanılmaktadır. Edebiyat, özellikle de şiir konularında bu söyleşiler ona yol gösterir. Saz çalmayı da Konya'da öğrenir. Saz çalmaya, şiirler söylemeye başladıktan sonra ilkin Lütfi takma adını kullanır. Koşmaları, nefesleri birbirini izler. Bu konuda yetiştiğini, güçlendiğini kabul edince Anadolu'da saz çalıp, koşmalar söyleyerek geçimini sağ-

lamaya başladığı da düşünülebilir. Belki de, tasavvufun yarattığı duygularla Arabistan'a doğru yola çıkmıştır. Böyle bir yolculuk sonunda Halep'te, Şam'da bir süre oturmuş, sonra da Kahire'ye geçmiştir. Alevi–Bektaşi olduğu kabul edilen Dertli'nin, Kerbela'ya niçin gitmediği, niçin Kahire'ye gittiği bilinmemektedir.

Kahire'de on yıl kaldığı, ama ne iş yaptığı, geçimini nasıl sağladığı bilinmemektedir. Yaşının kırkı bulduğu yıllarda, Mısır'dan ayrılıp Bolu'ya doğru yola çıkar. Uzun bir yolculuk sonunda köyü Şahnalar'a döner. Topraklarının son artıklarını işlemesi için, Mısır'dan birlikte geldikleri Arnavut asıllı kardeşliği İsmail'e bırakır. Tarlaları İsmail işletir, ekip biçer; Dertli de saz çalıp koşmalar söyleyerek günlerini geçirir, üç beş kuruş kazanırlar. Zamanla saz çalıp koşma söylemede ustalaşan Dertli, çevresindekilerce çok sevilir. Dertli evlenip çoluk çocuk sahibi olmayı düşünür. Dostlarının da yardımı ile Hafize adlı genç ve güzel bir dulla evlenir. Bu evlilik onu toprağına ve köyüne bağlar. İki oğlu dünyaya gelir; birinin adını Ömer, ötekini Seyit Ali koyar.

Bir zaman sonra köyünde sıkılır. Evlilik de bağlamaz onu. Gençlik yıllarındaki gezginciliği, âşıkların da ordan oraya dolaşmaları yüzünden evinden ve köyünden uzaklaşmaya başlar. Topraktan kazanma yolu onu sıkar. Saz çalıp dinletme sonundaki cömert ikramlar da onu bir bakıma bu yola sürükler. Böyle bir yaşantı ve ruhsal durum, uzaklara gitmesine neden olur. Bu gidip gelişler arasındaki süre gittikçe uzar. Köyüne özlem gidermeye gelir ama, karısı da bu gidiş gelişlerden, uzamasından yakınmaya başlar. Bu durumu bazı koşmalarında dile getirir. Karısının yakın-

maları, ona yüz vermemesi ile ilgili olarak *"Benim ile mercimeği taşlı yâr"* dizesini söylemiştir. Bu dizeyi söylediği koşmasının sonunda da şu dörtlüğü görüyoruz *"Dertli seril-sefil gurbet illerde / Beyhude şöhreti gezer dillerde / Yârim gelir deyü gözü yollarda / Elleri kınalı gözü yaşlı yâr"* Bütün bunlara karşın ve daha önce Mısır'da bulunduğu sırada söylediğini sandığımız, *"Hubb'ül vatan min'el iman demişler / Gönül ol sebepten vatan arzular"* dizelerindeki özlemi de bir yana bırakarak uzaklaşma huyundan vazgeçmez. Bu ayrılıklardan, gezgincilikten, derbeder ve avare yaşamdan kurtulamadığı gibi, içkiye düşkünlüğü de iyice artar. İçki onun bedensel ve ruhsal yapısını iyice bozmaktadır. İçkinin, onu iyice mahmurlaştırdığı, başka dünyalara götürdüğü, tasavvufun ummanına daldırdığı da düşünülebilir. Böyle bir yaşam sürdüren Dertli, yeniden İstanbul'u düşler. İstanbul'a gitmek, sarayın, padişahın yakınındakilere yapılan ikram ve ihsanlardan yararlanmak da istemiş olabilir. Çünkü kendine göre, sazı ve sözü artık doruk noktasına varmıştır. Adı dillerde dolaşmakta, koşmaları dillerden düşmemektedir. 1826'da İstanbul yolunu tutar. İstanbul'un çeşitli semtlerinde bulunan semai kahvelerinde, âşık mahfellerinde çalıp söylemeye başlar. Bu gibi yerlerde, muammalar, lugazlar çözülmekte, kazananlar iyi para almaktadır. Dertli de böyle yerlerin baş konuğu olur. Söylentilere göre, Beşiktaş, Çemberlitaş, Tahtakale semtlerindeki semai kahvelerinde özellikle adı anılır.

O yıllarda, II. Mahmut, âşıkların çalıp söylediği yerlerin daha düzenli olması yolunda bazı buyruklar verir, âşıklar için bir örgütlenme yapılmasını ister, bunun başına da Âşıklar Kethüdası

sanlı bir resmi görevli bile getirir. Böylece, âşıkların başıboş yaşamı ortadan kalkmıştır. Âşıklar arasındaki kavgalar, çekişmeler, çekememezlik belirli ölçüde ortadan kalkar Ama yine de rekabet sürüp gider. Nitekim, İstanbul'a yeni geldiği aylarda, ünü epeyce yayılan Dertli'nin usta bir âşık olmadığını kanıtlamak amacıyla, âşıklar kendi aralarında anlaşırlar. Tavukpazarı'ndaki semai kahvesinin duvarına, bir muamma asarlar bir gün. Bunun çözümünü de Dertli'den isterler. Dertli, Âşıklar Kethüdası'nın uzattığı sazı alıp muammanın karşısına geçer. Biraz sonra da çok zor, dolambaçlı olduğu sanılan muammayı, aynı ölçü ve uyak düzeni içinde, kısa bir zamanda, çok güzel bir söyleyişle çözüverir. Ardından da kendi koşmalarından çalıp söyler. Bunlar da çok beğenilir. Muamma için ortaya konulan ödülü almaz; oradaki âşıkların arasında bölüşülmesini ister.

İstanbul'da ne kadar kaldığı bilinmeyen, bir ara, vaktiyle Bolu Mutasarrıflığı görevinde bulunduğu bilinen Hüsrev Paşa, bu başarısı üzerine Dertli'ye yardım elini uzatır, onu sarayına "şamdan ağası" olarak alır. Hüsrev Paşa, Tunus'ta gördüğü fesi deniz askerlerine giydirerek onları Sultan II. Mahmut'un huzuruna çıkartır. Bundan hoşlanan padişah, herkes tarafından kullanılmasını buyurur. Fesi beğenmeyenler olduğu gibi beğenenler de olur. Hüsrev Paşanın konağında bulunan Dertli, fesi öven şiirler söyler. Hüsrev Paşa, önemli bir mevki olan ve Şahnalar köyünü de içine alan Çağa Bucağı âyânlığına atar Dertli'yi. Bilindiği üzere "âyân" ve "âyânlık" bir beldenin ileri gelenlerinden olmak demektir. Vergi topladığı söylentisi de bulunduğuna göre, âyânlık değil de mütesellim (vergi toplama görevlisi) olabilir. Böy-

lece Dertli, önemli bir yere gelir, aynı zamanda paraca rahat bir yaşama kavuşur. Ancak, konuyu iyice bilemeyen, bu işi yürütemeyecek düzeyde olan Dertli, bir süre sonra görevini kötüye kullandığı, topladığı vergileri zimmetine geçirdiği, haraç aldığı söylentileriyle yapılan araştırma sonunda görevden alınır. Söylendiğine göre, Bolu Defterdarı Hüsnü Efendi, ondan zimmetine geçirdiği paraları ödemesini ister. Dertli de böyle bir suç işlemediğini söyler; ama görevden uzaklaştırılır.

Şiirleri incelenirken görüldüğü üzere, suçsuzluğunu Bolu Valisine, *"Tahsilden evvel boş yere hiç resm alınır mı/Sizlerde beğim böyle midir âdet-i vali"* dizesiyle açıkladığı gibi defterdara da,

Gayra göstermek ne hacet defter-i a'malimi
Sen mürüvvet madeni Sancakta
/defterdar iken
Böyle derman etmemek layık değildir şanına
Dergehinde Dertli-yi biçareniz bimar iken

dizesindeki gibi açıklamada bulunur. Başka bir koşmasında ise bu talihsiz durumdan şu dörtlükle söz eder:

Himmeti bu imiş bize pirlerin
Hizmetin ettim nice mirlerin
Hayli müsellimin, çok vezirlerin
Sayesinde bir Dertli'lik kazandım.

Dertli, görevden alınınca hem borçlu çıkarılır, hem de geçimini sağlama güçlüğü ile karşı karşıya kalır. Bu durum onu çok üzer, ruhsal açıdan sarsılır. Yeniden çalıp söyleyerek geçimini sağlamak zorunda kalır. Bu nedenle yeniden dolaşmaya başlar. 1834'te Gölpazarı'nda bıçağını boğazına çalarak intihara kalkışır. Yanındakilerin

hemen bıçağı elinden almaları sonunda ölümden kurtulur. Bu intihar olayını bu kötü duruma bağlayanlar vardır. Ayrıca Alevi oluşu nedeniyle Dertli'nin Hasan ile Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmeleri olayının geçtiği Muharrem ayında intihar etmek istediğini söyleyenler de vardır.

Bolu ve Ankara yöresindeki gezileri sırasında, Beypazarı Kadısının onu, "Görünme gözümüze bre kızılbaş!" diye aşağıladığı da söylenmektedir. Hatta, bu kadı tarafından çaldığı sazın şeytan işi diye nitelendiği de söylentiler arasındadır. Bilindiği gibi, Dertli, bu söze yanıt olarak *"Telli sazdır bunun adı / Şeytan bunun neresinde"* diye başlayan koşmasını söylemiştir. Ankara çevresindeki gezileri sırasında Alişan Beye de rastlar. Alişan Bey, onu takdir eder, içinde bulunduğu sefilliği görür, koruması altına alır, her türlü yardımı yapar. Bu Alişan Bey, yazlarını Ankara dışında, Haymana dolaylarında, kışlarını da Ankara'da geçirmektedir. Halveti tarikatı şeyhi Mustafa Efendi de onu sever, yüceltir; ama içkiyi bıraktığı takdirde daha da yüceleceğini söyler.

Alişan Bey, sığındığı tek yerdir. Bütün gereksinimleri onun konağında karşılanır. Onun korumasında geçim sıkıntısı çekmeden, istediği gibi gezip dolaşmış, çalıp söylemiştir. 1845 güz aylarında Ankara'ya gelir. Yetmiş yaşın üzerinde, bitkin durumdadır. Bir süre böylece yaşar Ankara'da, Alişan Beyin adamları ona bakarlar. Bir gece, çok bitkin bir durumda Alişan Beyin yanına gider, bu bitkinliğin ölüme işaret olduğunu söyler. Alişan Bey onu teselli eder. Ama yanından ayrılıp sofadaki hasırın üzerine uzanır ve orada sessizce ölüverir. Ölüm tarihinin 1845'in son ayı olduğu sanılmaktadır.

Ertesi günü, Alişan Bey, Dertli'nin cenazesini, bazılarına göre Samanpazarı yakınındaki Koyunpazarı Camii'nin bahçesindeki bir köşeye, bazılarına göre ise Samanpazarı denilen tepenin yamacına gömdürür. Yol geçmesi nedeniyle mezarının kaldırıldığından söz edilmekte olması nedeniyle ikinci söylentinin doğru olması gerekir. Bazıları da Ankara Atpazarı'ndaki saat kulesi yakınındaki Necimler (Müneccimler) Tepesinde gömülü olduğunu söylemektedir.

Yol geçerken mezarının başındaki sarı taşın Ankara'daki Hisar yöresinde bulunan müzeye kaldırıldığı da söylenmektedir. Yıllar sonra, Ankara–İstanbul karayolunun kuzey yanında, Yeniçağa'ya inilirken bir tepenin yamacına küçük bir anıt mezar yaptırılmış ve üzerine de yalnızca Âşık Dertli yazılmıştır.

Görülüyor ki, Dertli, oldukça değişik yerlerde, değişik ortamlarda ömrünü geçirmiştir. Yazılı kaynaklarda tam bir bilgi bulunmadığından, yaşamı ile ilgili bilgiler sonradan derlenmiştir. Bu bilgiler de bu kadardır. Dertli ile ilgili bazı söylentiler de bulunmaktadır. Söylentilerden birine göre, gençliğinde güçlü kuvvetli, iri yapılı ve çok güzel ata binen, usta bir cirit oyuncusu imiş. Kahire'de bulunduğu sırada, Kavalalı Mehmet Ali Paşanın dikkatini çekmiş ve kendisine sarayda kahveci yamaklığı görevini vermiş. Bir sabah erken uyanmış, o sırada bir derviş yanına gelip kahve istemiş. Kahveyi içtikten sonra, beğendiğini söyleyip ikinci kahve istemiş. Onu da içtikten sonra, "Sen yetenekli bir kişisin, her şeye yeteneğin var. Ama bazıları ortaya çıkamamış. Tanrı, bunlardan şiir yeteneğini artırsın" demiş. Nefesini üfleyip gitmiş Dertli'nin yüzüne. Bundan sonra da Dertli

şiirlerini söylemeye başlamış. Bu söylentinin başka bir biçimi ise şöyledir: "Kahire'nin Kapalıçarşısında gezerken birden arkasında beliren bir derviş, sağ kulağından tutup şiddetle çekmiş, hemen de ortadan kaybolmuş. Dertli, o çekişle yere yığılıp kalmış. Ayıldığında, içinin taşmakta olduğunu duyumsamış ve şiirlerini söylemeye başlamış."

Bu söylentiler, onun âşıklık yeteneğinin Kahire'de ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Şahnalar köylülerine göre ise, bu yeteneği Konya'da bulunduğu sırada kendini göstermiş. Konya'daki kahvehaneye bir derviş gelip su istemiş Dertli'den. Gelen suyu okuyup üfleyen derviş içmesi için Dertli'ye uzatmış. Suyu içen Dertli, Hak aşkıyla kendinden geçmiş, ayıldığında şiirler söylemeye başlamış.

Dertli'nin "bade içme"ye böylece başladığı anlaşılmaktadır.

Dertli'nin sesi de çok güzelmiş. Ama boğazını bıçakla kesmeye kalkıştığı andan sonra bozulmuş. Çankırılı Talat Bey, Şahnalar köyünde dinledikleri anlatırken, bu konuda şunları yazmıştır: "İlk önceleri Dertli'nin sesi son derece güzel, yanık ve dokunaklı imiş; dinleyenleri ağlatacak derecede de hüzünlü bir edası varmış. Kendisi, ömrünün bilhassa ikinci yarısını istiğraklar, vecidler içinde geçirmiş. Muhayyile kuvveti pek şiddetliymiş. Bakalarının dünya gözüyle göremedikleri şeyleri görür, vaki olduklarına kimsenin şahit olmadığı şeyleri vaki olmuş gibi hayalinde canlandırır ve anlatırmış.

Dertli'nin Kerbela olayı ile ilgili olarak kendini uçurumdan atıp intihar ettiği söylentisi de vardır. Böyle bir olaydan sonra iyileşip yaşama dön-

müş olduğu da bir başka söylentidir. Ayrıca, ormanda saz çaldığı ve sazın sesine geyiklerin koşup geldiği de söylentiler arasındadır.

Dertli'nin, Alişan Beyin kız kardeşi Bostan Hanıma âşık olduğu, nikâhlarının kıyıldığı da söylenmektedir. Bazılarına göre bu nikâh göstermeliktir, bazılarına göre doğrudur, ama gerdeğe girilmemiştir. Bunların ne derece doğru olduğunu bilemiyoruz.

Ankaralı Sadullah Efendinin seçtiği şiirlerden oluşan *Müntehebat Mecmuası*'nda, altmış altı beyitlik, Dertli için yazılmış "Dertliname" adlı bir manzume bulunmaktadır. Bu manzumede, Dertli'nin yaşamı ile ilgili bilgiler verilmekte ve ölüm tarihi konusunda da *"Bin iki yüz altmış bir idi sal/Ankara'da oldu bu suret de hal"* diyerek 1845 yılına değinilmektedir.

SANATI

Dertli'nin Şiirinin İçeriği

Âşık Dertli'nin şiirlerini incelediğimizde, onun, tasavvufa ağırlık verdiğini görüyoruz. Doğa, toplumsal sorunlar, gurbet ikinci planda görülmektedir. Bazı şiirlerinde hicive de rastlanmaktadır.

Tasavvuf ve Dinsel Konular

Dertli'nin hiçbir eğitim görmediği yolundaki görüşler çoğunluktadır. Fakat şiirlerini okuduğumuzda tasavvuf ve dinsel görüşler ağırlıkta görünmektedir. Yukarıda andığımız söylentiler doğrultusunda Konya'daki yıllarında tasavvufla ilgili bilgiler edindiği, ya da Kahire'de bulunduğu sırada dervişlerin ona yardımcı olduğu iki ayrı görüştür. Ama onun tasavvufu bilen biri olduğu şiirlerinden anlaşılır. Şiirlerini incelediğimizde, dinine bağlı, peygambere ve Hz. Ali'ye, Kerbela olayına, Hasan ile Hüseyin'e içten bir bağlılık duyduğu görülür. Dertli'nin Alevi olmadığı kabul edilmektedir. Bütün kaynaklar bu konuda birleşmektedir diyebiliriz. Ama kendisi bir beytinde *"Ta'n kılman dertler ile gözümün yaş olduğun/Ayb gör-*

men Dertli'nin sizler kızılbaş olduğun" demektedir. Başka bir dizesinde ise *"Aleviyim, Hüseyniyim, Haydari"* olduğunu söylemektedir[1].

Dertli'nin şiirlerinde böyle izler görülmekle birlikte, Alevi oldukları kesinlikle bilinen âşıklar gibi bir davranış içinde olmadığı söylenebilir. Dini çok iyi kavramış, onun özüne varabilmiş âşıklar gibi evrende ve doğada Tanrıyı, onun gücünü görmüştür. *"Mevsim-i gül geldi seyrettim şükûfe kesretin / Sırr-ı Haktan her çiçek gösterdi bir ibret bana"* dizelerinde, onun bu görüşünü açıkça buluyoruz. Dertli, kaba sofuların dine bağlılıklarının gerçekle ilgisi olmadığını, onların gösterişle yetindiğini de açıkça söyler:

Var mıdır bu aşkın miftahın bulan
Bizim üstümüze söylenir yalan
Hep cennetlik olmaz beş vaktin kılan
Kaba sofuları veli sanırlar

---

1) Onun hakkında ilk kitaplardan birinin yazarı Çankırılı Talat Onay, onu dinsiz ve kızılbaş olarak nitelendirenlerin haksızlık ettiğini; Bektaşi olduğunu söylemektedir: *"Dertli, kızılbaş-Şii değildir; Halvetiye tarikatine mensup bir dede. Bektaşiliğe sempati duyan bir âşıktır. Her Sünni gibi peygamber hanedanını sevmiş. Kerbela vakasından elem duymuştur. Her şair ve âşık gibi o da mersiye, medhiye ile beraber kızılbaş ve Bektaşi dostlarını memnun edecek nefesler de söylemiştir.*

(Âşık Dertli, Hayatı ve Divanı, Bolu, 1928.)

Şemsettin Kutlu da, *Dertli* adlı kitabında, onun aslında Halvetiye tarikatine mensup Sünni bir Müslüman olduğunu belirtir ve sonra da şunları yazar: *"Fikrimce Dertli, Bektaşiliği zevk ve karakterine uygun bularak, çok sonraları, her saz şairi gibi, Bektaşi olmuştur. Fakat ileri gidememiş, belki tarikat dostu olarak kalmıştır. Hatta Bektaşilik onu mutaassıp bir Bektaşi şairi bile yapamamıştır. Nefesleri, devriyeleri, bazı tasavvufi fikirleri, serbest düşünüşünün manzum ve zarif bir ifade şekli almasından ileri gidememiştir."*

(Şair Dertli, İstanbul, 1979, s. 68.)

Başka bir koşmasının şu dizelerinde,

Sıdk ile tutmuşuz tevekkül babın
Günbegün artmakta kemalatımız

diyerek, olgunluğun, Tanrıyı anlamakta, dini gösterişten uzak tutmakta zamanın, düşüncenin önemini vurgulamıştır. Dertli, zaman zaman içinde bulunduğu ortamdan, çektiklerinden yakınmaktadır. Bu yakınmalarda da Tanrı ile baş başa görebiliriz onu:

Bıktım o sofunun ibadetinden
Geçtim o tekkenin kerametinden
Usandım mürşidin icazetinden
Çile-i felekten bezdim usandım

Böylece, kendi kendine bir yol çizdiğini belirtmek istediğini söylemiştir denilebilir. Nitekim, *"Erenler Dertli'yi bir yola kattı/Sürdüm ol yol kurb-i Hakka yanaştı"* dizeleriyle bunu pekiştirmiştir. Dertli'nin başka bir koşması şöyledir:

Er odur kim daim Hakka yalvara
Vasıl-ı Hak olur kul vara vara
Her ne kim ararsan âdemde ara
"Allemü'l-esma"dır vücud-i insan

Bu esrarı bilen gayriyi nider
Salah üzre olur Hak raha gider
Şu miskin Dertli'den kim me'mul eder
Hakikat bahsinde haylice irfan

Bu iki dörtlükte Dertli, Tanrı ile insan arasındaki ilişkiyi çok iyi ortaya koymakta ve kendisinin cahil olduğunu söyleyenlere de ders vermektedir.

Biz Şirin elinden aşk meyin içtik
Hak ile batılı fark edip seçtik
Varlık dağlarını deldik de geçtik
Ferhat olsak da bir olmasak da bir

Tanrının büyüklüğünü, güzelliğini, yaratıcılığını aynı koşmadan aldığımız şu iki dörtlük de ortaya koymaktadır açıkça:

Hitab-ı elestte bezm-i ezelde
Sadakatle ikrar verenlerdeniz
Gönül gezdirmeyiz gayri güzelde
Biz Cemal-ü-llah'ı görenlerdeniz

Bir "kün" emri ile halkoldu dünya
Bu kadar mevcudat bu kadar eşya
Nefhatü min ruhi dedikte Mevla
Âdem'in şekline girenlerdeniz

Dünyada doğru yolu bulmak için yapılması gerekeni şöyle dile getirmiştir:

Girme bezm-i zahide, görme mürai yüzlerin
Dergeh-i abdala gir de bezm-i has'üllahı gör

O, Peygambere ve dinine çok bağlıdır. Peygamberin büyüklüğünü, ona sevgisini de dile getirmiştir:

Dertli bu hikmetten irşat olmadı
Sensiz mahşer yeri küşat olmadı
Çok nebiye vardım imdat olmadı
"Şefaatkânısın Mustafa" dedim.

Hz. Ali ve oğulları için de övgüler yazmıştır. Dertli, dinin gerçek yüzünü ortaya koyan, Tanrı anlayışının ve Tanrıya ulaşma düşüncesinin ne olduğunu iyi bilen âşıklardan biridir.

Sevi – İnsan Sevgisi

Dertli'nin şiirleri okunduğunda, insan sevgisinin, insanlar arasındaki sevinin de içerik olarak yer aldığını görüyoruz. Bazı şiirlerinde müstehcenlik olduğu bile söylenmektedir. Güzel kadınlar ve kızlar için yazdıklarıyla karısı için yazdıklarında, lirik bir deyiş, güzel buluşlar çıkar karşımıza. Her halk ozanı gibi, o da, güzeller için koşmalar/güzellemeler yazmıştır. Güzellerin, güzelliklerine tutulanlara cefalar ettiğini o da söylemiştir. Her halk ozanı gibi fiziksel güzellik, yüz güzelliği onu da coşturmuş, adı bilinmeyen birçok güzele vurulmuş, bu arada Alişan Beyin kız kardeşi Bostan Hanıma vurgunluğu bir destan havasına da bürünmüştür. Güzeller için yazdığı koşmalarda, övücülük yanında kendini cefaya katlanmaya çağıran dizeler de vardır:

Katlan dil-i divane güzel belasına
Hublarda cefa âdet imiş müptelasına

Aşk oduna yanmış ciğer-kebabız
Hicrile giryanız dide pür-abız
Yapılmış yıkılmış hane harabız
Abat olsak da bir olmasak da bir

Onun bazı sevi şiirleri sonradan bestelenmiştir. Bunlardan birinin, herkesçe de bilinen iki dizesi şöyledir:

Ok gibi hublar beni yaydan yabane attılar
Bilmediler kadrimi ehven bahaya sattılar.

Dertli, başka koşmalarında da sevi konusunu işlemiş, birçoğu dillerde dolaşır olmuştur.

Âşıkları diyar diyar gezdiren
Herkes bilir zülf-i perişanıdır
Güzellik hatmolmuş toplanmış sende
Hallerin Yusuf'un bir nişanıdır

Keman kaşlarına ezel mailem
Bir lahza görmesem akl-ı zailim
Bir gün değil beş on güne kailim
Etmese bu cevri her zaman bize

Gurbet ve Özlem

Dertli, babası ölünce köyünden ayrılıp yakın bir köyde çalışmaya başlamıştır. Böylece köyünü, yakınlarını özlemeye o zaman başlamıştır. Fakat Dertli, İstanbul ve Kahire'de yaşarken neler söylemiştir, bunlarda özlemle ilgili neler vardır? Bunları, şiirlerinin söyleyiş tarihleri olmadığından bilemiyoruz. Birkaç koşmasında doğduğu yerleri özlediğine ilişkin dizelere rastlanır, gurbetin acısından yakınır:

İçirdin feleğin cam-ı zehrini
Aldı gam leşkeri gönül şehrini
Yeter bunca demdir çektim kahrını
Diyar-ı gurbeti bana mı verdin

Bu nasıl tecelli bilmem ne hikmet
Serpilmiş âleme dane-i kısmet
Dertli'yi gurbette koydun akıbet
Firakı hasretti bana mı verdin

Başka bir koşmasında, bütünüyle gurbet üzerinde durmuştur:

Seyyah olup gezdim gurbet elleri
Canıma kâr etti yeter ayrılık
Vasfederim başa gelen halleri
Çok çektim ölümden beter ayrılık

Bu koşmanın en son dizelerinde de *"Ben gurbette yar firkatte kalınca/İster ölüm olsun ister*

ayrılık" demiş, ayrılıkla, gurbet ve ölümü bir tutmuştur bir bakıma. Başka örnekler de verebiliriz:

Hasret-i kaddinle gurbet illerde
Geçmededir vakt ü zamanım benim
Gâhi beyabanda gâhi çöllerde
Kesilmiştir tab ü tavanım benim

Dertli sefil gezer gurbet ellerde
Beyhude şöhreti gezer dillerde
Yârim gelir deyü gözü yollarda
Elleri kınalı gözü yaşlı yâr

Doğrudan doğruya yurt ve doğduğu yerlere duyduğu özlemi dile getiren şiiri azdır:

Ricam budur sana hazret-i Mevla
Nasib et bizlere vilayetimiz

Hubbü'l vatan min'el iman demişler
Gönül ol sebepten vatan arzular

Doğa Sevgisi

Dertli'nin doğduğu yöreyi anlatan, oraların güzelliklerini dile getiren şiirlerine de az rastlarız. Doğaya dönük, doğayla ilgili koşmaları vardır elbette. Ama bunlar genel bir söyleyiş düzeyindedir. Ne Şahnalar köyü, ne Yeniçağa Gölü, ne İstanbul'un denizi, ne Kahire'nin Nil'i betimlenmiştir şiirlerinde. Hiçbir bölgeden, gezip dolaştığı hiçbir yöreden somut bir doğa betimi bulamayız onun şiirinde. Sözgelimi, *"Firkatin ucundan görünmez dağlar"* dizesi bunun bir örneği olduğu gibi, başka şiirlerinde de somutluktan çok soyutluk görülür. *"Ey Dertli medheyle fasl-ı baharı"* dizesi-

nin de bulunduğu ve *"Hamdü'l'lah esti nesim yelleri"* diye başlayan koşmasındaki şu dörtlükler de soyut düzeyde kalmaktadır:

Sarı çiğdem evvel geldi dünyaya
Benefşe baş eğip durdu duaya
Seherde bülbüller başlar nevaya
Şecerler semenler verir berk ü bar

Hâktan su yürüdü her bir dırahta
Sümbül saçaklandı garkoldu rahta
Hüsrev-i gül açtı oturdu tahta
Üsküflü goncalar Hürmüz tacidar

Böylece, doğa ortamını dile getirmiş olur. Bu, doğaya karşı duyduğu sevgidir bir bakıma. Böyle bir sevgi görünümünü aşağıdaki dizelerde de buluyoruz:

Gonca üsküflendi gülşen donandı
Gül kadrin bülbül-i şeydaya sorun
Saltanat-ı şita odlara yandı
Murgların zarını sahraya sorun

Toplumsal Konular

Dertli'nin, şiirinde toplumsal sorunlara da fazlaca eğildiğini söyleyemeyiz. Köyünden çıkıp İstanbul'a gelmesi, oradan Konya ve Kahire'ye gitmesi, sonra yeniden dönüp gelmesi ve Ankara çevresinde dolaşması geniş bir alana, geniş bir görüşe yönelmesine yol açmıştır denilemez. Ancak, bu gezilerde çok yoksulluk çekmiş, nice durumlarla karşılaşmış olabilir, birçok insanla da birlik olmuştur. Onun şiirinde fitneler, ikiyüzlüler ve dinin gerçeğini bilmeden dinci geçinen kişilere karşı oluşunu buluyoruz. İnsanların nankörlüğü, kö-

tülüğü, içlerinin bozukluğu ile ilgili dizeleri oldukça özlüdür:

Kimisi fitnedir, kimisi şeytan
Kimisi Yezit'tir, kimisi Mervan
Kimisi varlıdır, kimisi yoklu
Kimisi azlıdır, kimisi çoklu
Darbımesel: Çıkmaz domuzdan toklu

Son günlerinde kendisine verilen önemli görevden yolsuzlukla suçlanarak alınınca, yoksulluk ve insanların kötülüğü canına tak etmiş olmalı ki, aşağıdaki dörtlüğü söylemiştir:

Himmeti bu imiş bize pirlerin
Hizmetin ettim nice mirlerin
Hayli müsellimin, çok vezirlerin
Sayesinde bir Dertli'lik kazandım

Bu görevden alınışı nedeniyle içine düştüğü üzüntünün, şu dizeleri söylettiği düşünülebilir:

Tahsilden evvel boş yere hiç resm alınır mı
Sizlerde beğim böyle midir âdet-i vali?

Dertli, yoksul bir yaşam içinde bocalarken Tanrıya yakınır. Bunu bir talih, bir yaratılıştan gelen bir durum olarak görür:

Âleme sefalar eyledin âtâ
Dert ile mihneti bana mı verdin

Ne sağacak verdin ne de dövecek
Ya niçin getirdin dünyaya beni

Yaşam ve Ölüm

Dertli, yaşamın ve ölümün Tanrıyla ilgili olduğu inancını belirtir şiirlerinde. *"Dertli, ölüm haktır âsân demişler/Ölümden beterdir hicran*

demişler" derken, ölümün "hicran"dan çok daha kolay olduğunu da belirtmiş olur. Ona göre, *"Bir kün emri ile halk oldu dünya / Bu kadar mevcudat bu kadar eşya / Nefhatü min ruhi dedikte Mevla / Âdem'in şekline girenlerdeniz"* dizelerinde, Tanrının yüce gücünü, yaratılış olayını vurgular.

Yaşamın doğumla başladığını, ama bir de alınyazısı bulunduğunu söyler Dertli:

Sen hakkına razı olman mı Dertli
Çün geldin cihana ölmen mi Dertli
Nahnü Kasemna'yı bilmen mi Dertli
Haktan ne gelirse kader demişler

Dertli, insanın yaşamı boyunca kendini büyük görmemesi, bencillikten uzak durmasını da ister. Gerçi, onun din anlayışında bu zaten vardır. Bir koşmasına şöyle başlamıştır:

Şairlik davasın sürme ey gönül
Huzur-ı devlete akilane var
Benlik kapısından girme ey gönül
Bus eyle damanın dervişane var

Dertli'nin, yaşam ve ölüm görüşü, İslamın genel görüşüne uygundur. Tanrı yaratır, yaşatır ve öldürür.

Hiciv

Dertli, zaman zaman çevresindeki bazı kişileri hicvetmiştir. Elimize geçen şiirleri okunduğunda bu gibi hicivlerin, dar kafalı olanlara, düşünme yeteneğinden yoksun olanlara, dini kendi gerçekdışı görüşlerine göre yorumlayanlara dönük olduğu görülür. Onun hicivleri arasında en çok bilineni sazı ile ilgili konudur. Bu sazla ilgili hicvi-

nin, Beypazarı Kadısı ile ilgili olduğu biliniyor. Dertli, Beypazarı'nda saz çalıp şiirlerini okurken gördüğü rağbet kadıyı kızdırmış olmalı ki, "O âletin içinde şeytan vardır, çalmasın onu, kırıp atsın. Siz de onu dinlemeyin" demiştir. Böyle bir gereksiz durum Dertli'yi kızdırmış, bu yüzden "Telli Saz" diye bilinen ünlü hicvini yaratmıştır.

Telli sazdır bunun adı
Ne ayet dinler ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde

Abdest alsan aldın demez
Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde

İçinde mi dışında mı
Burgusunun başında mı
Göğsünün nakışında mı
Şeytan bunun neresinde

Başka birisinin çokbilmişlik yapması karşısında da duramaz:

Yaratabilir misin sen bu lokmayı
Gider kahvelerde kurnazlanırsın

Okuyabilmezsin İncil kitabı
Gider Aynaroz'da papazlanırsın

Bu gibi hicivleri belki toplumsal konular içinde ele almak gerekirdi. Ama toplumsal konuların bu yönünü ayrıca belirtmekte yarar. Dertli, bunların yanında, kendi alınyazısını (kaderini) de zaman zaman taşlamıştır:

Dertli'ya çıkar mı işin sonu
Şimdi fark eden yok altını tuncu
Evvel beğenmezdin mesti pabucu
Verdirdin çarığa mes kara bahtım

Dertli, daha çok ikiyüzlülükten (riyadan) çekmiştir yaşamında. İnsanların bu karakterini taşlamıştır daha çok. Bir koşmanın şu iki dörtlüğünü birlikte okuyalım:

Riya sözlerine karnımız toktur
Gerçi mahbuplukta akranın yoktur
İkrar pazarında metaın çoktur
Ne alır ne satar ne satılırsın

Yetişir Dertli'ye sen eyledin naz
Nedir bu ettiğin behey hilebaz
Adam aldatıcı ey baş kumarbaz
Ne oynar ne üter ne ütülürsün

ŞİİRİNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

Halk ozanlarında, halk şiirinde belirli biçimler ve uyak düzeni ile ölçü hemen hemen aynıdır.

Dertli'de koşma, semai, satranç, divan, kalenderi türünde ürünler vermiştir. Başka kitaplarda anılan beste, manzume, nefes, devriye türleri ile murabba, mersiye türlerini de kullanmıştır. Burada, bu türlerdeki ürünlerini ayrı ayrı göstermek yerine, ölçü olarak hece ve aruz ölçülerini kullandığını, bazı türlerin kurallarına da bağlılık gösterdiğini vurgulamak gerekir.

Dertli'nin Şiirlerinde Ölçü

1) Dertli'nin hece ölçüsüyle söylediği şiirler incelendiğinde kimi ölçü hataları görülür. Sözgelimi, 6-5 ölçüsündeki bir koşmanın ilk dizesinde bu durum yoktur: *"Bana derler ne yanarsın âlemde"* Burada 4-3-3 düzeni vardır. Aynı durum, *"Hakikatin kucağına yaslanmaz"* dizesinde de görülür, bu koşmanın başka dizelerinde de ölçü aynıdır. Rumca sözcüklerin yer aldığı bir koşmada ise Rumca sözcüklerin bulunduğu dizelerde ölçü bozukluğu vardır: *"Dedim: Ela do moni do kilisa"* gibi. *"Vücudun çâr anâsırdan düzülmüş"* dizesin-

deyse, 4-4-3 düzeni buluyoruz. *"Hast'olmadan yâr yoluna can verir"* dizesi de bozuk düzen ölçüye örnek olarak anılabilir.

Bu gibi örnekleri artırmakta yarar yoktur. Dertli ya da Dertli'den alıp aktaranlar bunlardaki düzene önem vermemiştir. Bunların yanında duraksız olan dizeler de görülmektedir. *"Er yoluna bu âleme gelenler"* dizesiyle başlayan koşmada da *Elestü hitabında bela dedim"* dizesinde olduğu gibi durak yoktur. *"On ikidir müminlere rehnüma"* dizesinde de aynı hata vardır.

Manzumeler adı verilen şiirler, hecenin 7-7 ölçüsüyle söylenmiştir.

2) Kalenderilerde *Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün* ölçüsü; divanlarda *fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün;* semailerde *mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün* ve *murabbalarda fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* ölçüsü yanında semailerde kullanılan ölçü de kullanılmıştır.

Dertli'nin Şiirlerinde Uyak

Bilindiği üzere şiirlerde tam uyak, yarım uyak ve redif söz konusudur. Dertli'nin şiirleri incelendiğinde düzensiz uyaklar da görülür. Bunlarla ilgili bazı örnekler verilebilir.

1) Düzensiz Uyaklar Bir koşmanın ilk dörtlüğünde birinci ile üçüncü dizeler ya bağımsızdır, ya da uyaklıdır; ikinci ile dördüncü dizeler ise her zaman uyaklıdır. Sonraki dörtlüklerin üçer dizesi kendi aralarında uyaklı olup dördüncü dizeler ise ilk dörtlüğün özellikle dördüncü dizesi

ile uyaklı bulunmaktadır. Bu bakımdan, ilk dörtlüklerdeki durumu burada bir yana bırakıyoruz.

Düzensiz uyaklara örnekler:

Dertli gurbet elde kaldı bihemta
Görünmez gözüne cevher-i yekta
Ricam budur sana ***Hazret-i Mevla***
Nasip et bizlere vilayetimiz

Can alır cesetten o keman ***ebru***
Serapa vechinde leşker-i ***Hindu***
Baş çıkarmış festen mahveş ***gisu***
Muy-i müşkin sarışmışlar tel tele

Bu şiirin 3,4 ve 5'inci dörtlüklerinin son dizelerinde de bozuk bir uyak çıkar karşımıza:

*Münkirler "la" dedi ben "****illa****" dedim*
İman ve ikrarı ben ***sana*** *dedim*
"Şeffatkânısın ***Mustafa****" dedim*

Başka bir örnek:

Devşir eczaların behey ***ukala***
Aşk elinden olur Dertli'ye ***deva***
Tuttu yakamızdan emir-i ***sevda***
Bizi şah-ı aşka esir eyledi

Bu gibi hatalı uyaklar aruzla yazılmış şiirlerinde de görülmektedir:

Hiç rahmetmez misin ***figanıma***
Erişti andelib ***gülistanıma***
Al benden ateşi düşür ***canıma***
Bana sabır yâre muhabbetler ver

2) Yarım Uyak: Halk ozanlarının çoğu gibi Dertli'de de yarım uyak epeyce çoktur. Bilindiği üzere, "Sözcük ve eklerin son hecelerinde yalnız

sessiz harfler arasındaki benzeşmeye dayanan uyaklara" yarım uyak denir: Örnekler:

Ezel bidert idim bir Dertli ***oldum***
Makam makam gezdim cihana ***geldim***

Âşıklık bilmezsin ***densizlenirsin***
Geçip üst yanlara ***şehbazlanırsın***

Dert ü gam deryası serimden ***aştı***
Gönül sefinesi girdaba ***düştü***

3) Redifler: Bilindiği gibi, redif, uyaktan sonra gelen sözcük ya da ses eşitliğidir.

Buna göre, redif, çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Bazen, eski Türk şiirinde olduğu gibi, redif dizenin başındadır. Sözgelimi, Dertli'nin şu koşmasında bunu görmekteyiz:

Harâba kul olduk bezm-i âlemde
Abat *olsak da bir olmasak da bir*
İrşat *olsak da bir olmasak da bir*
Ferhat *olsak da bir olmasak da bir*
Bünyat *olsak da bir olmasak da bir*

Görüldüğü üzere, burada ilk uyak abat sözcüğüdür. *olsak da bir olmasak da bir"* sözcükler kümesi ise rediftir. Aşağıdaki örnekte ise "sanırlar" sözcükleri redif, kulu ve deli sözcükleri uyaktır:

Aşk ile şadıman görseler bizi
Allah'ın bir şaşkın ***kulu sanırlar***
Her kime söylesen doğruca sözü
Zencirden boşanmış ***deli sanırlar***

Başka bir örnek de aşağıdaki dörtlük ve ondan sonraki dörtlüklerin son dizeleridir:

Ayaklar altında bıraktı sersem
Her baktıkça senin ***ahu gözlerin***
Düşer ser-pençe-i aşkına âlem
Süzüldükçe ***keman-ebru gözlerin***
Saadet ahteri ***meh-ru gözlerin***
Şehit eyler beni ***ahu gözlerin***

Görüldüğü üzere daha çok "u" seslisi uyak olmakta, ikinci ve son dizelerdeki "ahu" sözcükleri ise düzeni biraz bozmaktadır. Bunun gibi bir örnek, hatalı bir uyak düzenine bağlı redif aşağıdaki dörtlüktedir:

Başkeser kaddine servi gülşende
Hey kameti ***bala seni görünce***
Güller girye eder goncalar hande
Ey rulileri ***hamra seni görünce***

Burada da *bala* ve *hamra* sözcükleri uyak bakımından pek yerinde değildir.

Dil ve Deyiş Özellikleri

Dertli'nin şiirlerinde değişik bir dil yapısı çıkar karşımıza. Arapça ve Farsça sözcükler ve tamlamalar ağırlıktadır. Hele aruzla yazdığı şiirlerde, bu yabancı sözcüklerin çok daha fazla olduğu görülmektedir. Arapça deyimler, Kuran'dan alınan bazı ayetler de bu arada dikkat çekicidir. Konuşulan Türkçenin yanında yerel sözcüklerle deyimler de yer alır. Zaman zaman atasözlerini kullandığı da görülmektedir.

Yabancı Sözcükler, Tamlamalar

Kitabın sonunda yer alan sözlük bölümünde

de görüleceği üzere, pek çok yabancı sözcük kullanmıştır Dertli. Konya'da tarikat şeyhleri ile birlikte bulunması, daha sonraları Halep, Şam, Kahire kentlerinde yaşaması bunda önemli rol oynamıştır. Bu arada, bir koşmasında Rumca sözcükler ve bunlardan kurulu dizeler bile çıkar karşımıza:

Anasır *gömleğin giymezden evvel*
Azade *başıma* ***hünkâr*** *idim ben*
Yemekten içmekten ***münezzeh*** *idim*

Saadet ahteri meh-ru *gözlerin*
. .
Bin ***pent ü nasihat*** *eyledim sana*
Sen ***gûş u huşunu*** *vermedin bana*

Dedim: ***Ela do moni do kilisa***
Dedim ki: ***Ela do na sefiloya***
Papas sto heri mu Panayam, dedi

Yabancı sözcüklerin yanında yabancı sözcüklerden kurulu, yabancı kurallar uygulanarak yapılmış birçok tamlama görülmektedir şiirlerinde. Özellikle de aruzla yazılmış olanlarda bu görüntü çok fazladır:

Tul-i visal *riştelerin sararken*
Dane-i vechinde *kısmet ararken*
Pay-i mürg-i gönül *zülfe dolaştı*
Şafi-i ruz *kıyamet* ***kâşif-i genc-i veli***
Vâkıf-ı sırr-ı Hudadır *evliyalar ekmeli*

Dertli'nin şiirleri okunurken yabancı dillerden alınmış deyimler de çok görülür. Bunların yanında, bazı dinsel sözlerin olduğu gibi alıntılandığını da görüyoruz. Birçok halk ozanında görülmeyen bu durumu, Dertli'nin Arapça konuşulan ül-

kelerde uzun süre kalmasına, tarikatçılığı nedeniyle bunları olduğu gibi kullanma eğilimine bağlayabiliriz. Çünkü, kendisi böyle bir öğrenim görmüş değildir:

Görenler dediler: ***Tebarekallah***

Elestü *hitabında* ***beli*** *dedim, ben*
Münkirler ***la*** *dedi, ben* ***illa*** *dedim*

Ve lakad keremnâ ben-i âdeme
Allemü'l-esmâ*dır vücud-ı insan*

Dertli, medrese öğrenimi görmediğinden zamanındaki yabancı dilleri, özellikle de Arapçayı temelden öğrenmemiştir. Bu yüzden de, bu dili kullanırken, bu dilden özellikle tamlamalar yaparken bazı hatalara düşmüştür. Türkçe gibi kullandığı bazı tamlamalarda ya da sözcük öbeklerinde de bu gibi hataları görülmektedir. Sözgelimi, *dil-i naşad* yerine *dil naşad, hilal ebru* yerine *ebru hilal, kemân ebru* yerine *ebru keman* gibi hatalı kullanımları vardır.

Dilimizden Yerel Sözcükler, Deyimler, Atasözleri

Dertli'nin şiirlerinde, özellikle de koşmalarında bazı yerel sözcüklerin kullanıldığını görüyoruz:

Bahar seli gibi dağlar başında
Gör nice ***torlandım*** *nice bulandım*

Dertli dertlerine ***düşeldenberi***
Gâhi geri gider gâhi ileri

Gonce ***üsküflendi,*** *gülşen donandı*
Gül kadrin bülbül-i şeydaya sorun

Söyünmez *ateşim çıkmaz dumanım*
Aşkınla yandırıp hararetler ver

Bakmazlar Dertli'ye ***algundur*** *deyü*
Hakikat bahrına dalgundur deyü

Bu örneklerde, bazı eylem çekimleri, bazı değişik örnekler de görülebilir. Bunlardan başka, *abasıyanık, usanık, ütmek, yetirmek, uğru, ulak, yükünmek, koçmak, yağlık* gibi yöresel olan başka sözcükler de yer almıştır koşmalarında. Fakat, bu yöresel sözcükler, öbür âşıklarda olduğu kadar fazla değildir.

Dertli'nin şiirlerinde bazı deyimlere de rastlıyoruz:

Kaşlar şöyle durgun gözler bin bela
Gönül ateşine yanayım *dedim*

Gönül düşüreli *sen nevcivana*
Kül oldum *aşkınla ben yana yana*
Tel tel olup *düşsün beyaz gerdana*
Zerrin şane ile tara perçemin

Bir çeşm-i Şirin'e Ferhat olanda
Figan ü ahıma ***dağlar dayanmaz***
. . . . .
Dedirttin tilkiye pes *kara bahtım*
Verdirdin çarığa mes *kara bahtım*

Bu tür deyimler arasında, genel dilde kullanılanların olduğu söylenebilir. Yukarıdaki alıntıların yanında *elbir etmek, hesap çekmek, yüzü yerde olmak, eğnine gelmek, miktarın tanımak, yan*

vermek, efsane efsane söylemek, anadan gülmek, mercimeği taşlı olmak, kan yazmak, diş kirası, beyaza çekmek, seyran eylemek, dünyadan el çekmek, yalan meydan almak, siyah eylemek, külah etmek, iz kesmek, yele vermek, gençlik etmek, çanak tutmak gibi deyimlerin bulunduğunu da anımsatmakta yarar var.

Dertli de, öbür âşıklar gibi, atasözlerimizi ya olduğu gibi ya da biraz değiştirerek şiirlerinde kullanmıştır.

Darb-ı mesel: ***"Çıkmaz domuzdan toklu"***
Bir ***gölge ki suya düşer ıslanmaz***

Dönmez ikrarından kavle sadıklar
Muhabbet sırrını pinhan ederler

"Usrün yüsrü" vardır kalma elemde
Attan inen yine biner *demişler*

Bir de, Dertli'nin çok yaygınlaşan dizeleri vardır. Herkesçe bilinen ünlü divanı bunlardan biridir. Bunun ilk üç beyti şöyledir:

Ok gibi hublar beni yaydan yabane attılar
Bilmediler kadrimi ehven behaya sattılar

Iyd-i vuslatta güzeller buseler vadettiler
Vermediler hâsılı bu gönlümü aldattılar

Biri Şirin, biri Leyla bu iki meh-pareler
Kûhkenle Mecnun'u dağdan dağa atlattılar

İkilemeler

Çoğunlukla bir sözcüğün yinelenmesiyle kurulan ikilemeler, Dertli'nin şiirlerinde pek az olmakla birlikte, heceyle söylediklerinden birinde, ikilemelerle sanatını göstermek istemiştir sanki:

Koçarken meyanını gülseydin ***fıkır fıkır***
Hasedinden münkirler boğulsun ***hıkır hıkır***
Bir kez dünya gözüyle reftarını göreydim
Altın nalınlar ile gelişin ***tıkır tıkır***

Otursam ben yanında raksa etsen şen şürû
Game-i gülgün ile oynasan ***şıkır şıkır***
Dertli-i dil-teşneye, güzel, camı sunaydın
Alaydım ben elinden içeydim ***lıkır lıkır***

Bazı Söz Sanatları

Dertli'nin şiirlerinde de söz sanatlarının kimileri görülür. Burada, bu söz oyunlarından bazılarını ele alıp örneklendirmeye yöneliyoruz.

1) Cinas (Tecnis) : Bilindiği gibi cinas, yazılış ve söyleniş bakımından birbirinin eşi, benzeri olan ya da andıran sözcükler ile yapılan söz oyunudur.

Dertli'nin bir koşmasındaki aşağıdaki örnekte ise ikinci dizedeki **"dertli"** sözcüğü hem mahlasını ortaya koymakta, hem de "dertli kişi" anlamını taşımaktadır:

Ko cefa eylesin habip ***Dertli'ye***
Tek derman etmesin tabip ***dertliye*** (Dertli'ye)

Bir başka örnek de "çekmiş" sözcüğünü kullanımında görülmektedir. Birinci örnek dizedeki asmak, germek anlamına ikincisi ise iyi bir düzenle yeniden yazmak anlamındadır:

Hüseyni perdesin Hicaz'e ***çekmiş***
Dertli aşk defterin beyaze ***çekmiş***

Dertli'nin aşağıdaki dizesi ise iki türlü saptanmaktadır. Böylece ortaya, "divane" sözcüğü ile ilişkin olarak bir cinas çıkmaktadır:

*Bir saçı Leyla'ya **Mecnun**'dur deyü*

Burada, hem Mecnun ad olarak, hem de deli anlamındadır. Öbür dize ise şudur:

*Yazmışlar Deftere **divâne** beni*
*Yazmışlar defter ü **divâne** beni*

Bu son dizenin hangisinin doğru olduğunu kesinlikle söyleyemeyiz.

Dertli'de başka cinas örnekleri de vardır elbette.

2) Tevriye : Birkaç anlamı olan bir sözcüğün ilk akla gelen anlamının değil de uzak anlamının kullanılması sanatıdır. Cinasla ayrılığı; cinasta yazılış ve söyleniş benzerliği olan sözcüğün iki, üç defa kullanımı vardır; tevriyede tek kullanımda birkaç anlam sezdirilir. Bu tanıma göre, Dertli'nin şiirlerinde de tevriye örnekleri buluyoruz. Yukarıda da andığımız "Fes Hakkında"ki manzumesinde şu örnek var:

Fes değil medhiye-i festen muradım Dertli'ya
*Bir vesiledir duayı **Hüsrev** ü Hakan'a fes*

Buradaki "Hüsrev" sözcüğü bir anlamıyla hükümdar, öteki asıl anlamıyla ise, Hüsrev Paşadır.

Derdiment Dertli'yi anıp soruşun
*Gamzesi **gaddare** dedin, ne dedi*

dizelerindeki "gaddare" sözcüğü, bir anlamıyla "gaddar"ın anlamıyla "zalime", öteki anlamıyla ise keskin kılıç, kesici araç demek oluyor.

*Zikr ü fikri gitmez benim **dilimden***
Anadan gülmedik kalem kaşlı yâr

dizelerindeki "dil" sözcüğü bir anlamıyla ağzımızdaki dil, ikinci anlamıyla gönül demektir. Başka bir koşmasında yer alan "Mısır-ı melahat" sözcüğü de bir anlamıyla güzellik Mısır'ı, bir anlamıyla da Yusuf ve Zeliha öyküsünün geçtiği yer olarak algılamak gerekiyor.

*Beni **Mecnun** eden bir saçı **Leyla***
Sevdası başımdan gitmiyor hâlâ

dizelerinden ilkinde Mecnun ve Leyla, hem kişi adı, hem de asıl anlamları ile deli ve güzel olarak düşünülmelidir.

Afitap hüsnüne hub cemaline
*Var mi Dertli gibi **abası yanık***

dizelerindeki "abası yanık", bir anlamda giysisi yanmış, bir anlamda da sevdalanmış, gönül düşürmüş demektir.

3) Anıştırma (Telmih): Çoğunlukça bilinen herhangi bir olayı anıp anımsatmaktır. Tevriye ile anıştırma kinaye sanatının birer türüdür. (Kinaye ise hem gerçek, hem de mecaz anlamıyla anımsatma sanatıdır.) Dertli'den bu sanat için bir iki örnek:

Hâk-i dehri günde bir kerre sulasa bağban
*Bitmemiş bitmez felek devrinde **Bustan'ım***
[gibi

dizelerinde "Bustan", bizim bugün de kullandığımız bostan sözcüğünü de anımsatır; ama burada, Alişan Beyin kız kardeşi Bustan Hanım söz konusudur.

Kâfirin küfrü bizim imanımızdır ta ezel
*Ta ezel **dil bağladık** Kaalu-Bela ikrarına*

Buradaki "dil" bağlamak, bir bakıma gönül vermek, gönlü o sözle bağlı kılmak, öteki anlamda ise, ağzımızdaki dili bağlayarak aksine söz söylemek anlamındadır.

4) Örnekleme (İrsal-i mesel) ve Aktarma (iktibas) Şiirin özüne uygun görünen atasözlerini, ya da herkesçe bilinen bazı dizeleri, ayetleri ya da hadisleri kullanma sanatına örnekleme *(irsal-i mesel)* denmiştir. Dertli'nin şiirlerinde buna çok rastlıyoruz. Bu konuda, atasözleri ve Arapça alıntılar bölümlerinde örnekler vermiştik, oralara bakılabilir.

Şiirin özüne uygun düşen dinsel metin parçaları konulursa, buna da aktarma, (iktibas, alıntı, asıl anlamıyla birinden ateş ödünç alma) denilmektedir. Bu konu için aşağıdaki örnek verilebilir:

"La havle ve la kuvvete illa hü ve billah
Aliyyü'l-azim mümine her yerde siperdir.

5) Benzetmeler: Herhangi bir şeyi başka bir şeye göre değerlendirme diyebiliriz benzetme *(teşbih)* için. "Benzeyen", "kendine benzetilen", "benzeme ortaklığı" ve "benzetme ilgeci" olarak dört yönü olduğu söylenir. (Benzetme konusunda yazın kitaplarının yazın sanatını anlatan bölümlerinde geniş olarak verilmektedir.) Biz burada, Dertli'nin şiirlerindeki benzetmelerden örnekler vereceğiz:

*Baş başa vermişler çifte **mar** gibi*
Vermez Rüstemlere aman kaşların

Andelipler *gibi eyledim nida*
Bizi kavuştura yaradan Huda

Birincide kaşlar yılana, ikincide bülbüllerin ötüşüne benzetilmesi söz konusudur. Başka örnekler:

Kisve-i beyt *gibi kara perçemin*

Gurre-i mah *gibi ebru hilalin*

Resmolmuş alnında çifte ***zülfikar***

Kirpikleri ***kara kalem*** *kaşlı yâr*

Bu keman ebrular, bu kara gözler

Dertli, belirli bir dönemdeki âşıklar arasında adını çok duyurmuş olanlardan biridir. Başarılı koşmalar yazmıştır. Tasavvufa dönük güzel şiirleri vardır. Kadın güzelliğini çok güzel dizelerle şiirleştirmiştir. Genel olarak değerlendirmek gerekirse, halk şiirimizin tepelerinde olanlardan biridir.

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Anasır gömleğin giymezden evvel
Azade başıma hünkâr idim ben
Yemekten içmekten münezzeh idim
Manzar-ı Mevlada envar idim ben

Halk'olmazdan evvel milk-i melekut
Kimseler kılmazdı Mevlaya sücut
Arş ü Kürs, levh, kalem olmadan mevcut
İnd-i manevide hem-var idim ben

Ezel bidert idim, bir **Dertli** oldum
Makam makam gezdim, cihana geldim
Kendimi ahsen-i takvimde buldum
Hak ile vâkıf-ı esrar idim ben

★

Âşık olan gezer gurbet elleri
Böyledir mürşitten icazetimiz
Sıdk ile tutmuşuz tevekkül babın
Günbegün artmakta kemalatımız

Âşıklar ta'netmez yoksulu bayı
Gönülde bir tutar bay ü gedayı
Esir-i aşk olan bilmez safayı
Bizim gam çekmektir safahatımız

Dertli gurbet elde kaldı bihemta
Görünmez gözüne cevher-i yekta
Ricam budur sana Hazret-i Mevla
Nasib et bizlere vilayetimiz

★

Âşıkları diyar diyar gezdiren
Herkes bilir, zülf-i perişanıdır
Güzellik hat'molmuş, toplanmış sende
Hallerin Yusuf'un bir nişanıdır

Mecnun misali bir aklı zayiim
Bir miskin misali, bir binevayim
Han değilim, şah değilim, gedayım
Gedaya mürüvvet senin şanındır

Çoktan beri asitanım beklerim
Dert üstüne gam-ı hicran eklerim
Verme ruzigâre yâr emeklerim
Derdimend **Dertliya** dervişanındır

★

Aşk derdine derman sordum âlemde
Ne Eflatun bilir, ne Lokman yazar
Erbab-ı aşk olan kalır matemde
Anların ahvalin perişan yazar

Cihana gelmemiş böyle dilrüba
Aşk u muhabbeti başlara bela
Münkiri öldürmek sevaptır amma
Zalim kadı üstümüze kan yazar

Dertli aşk babında olmuştur na-kâm
Mastur cebininde harf-i "elif-lam"
Hâkimler hakkımda yazamaz ilam
Yazarsa fermanım Alişan yazar

★

Aşk ile şadıman görseler bizi
Allahın bir şaşkın kulu sanırlar
Her kime söylesen doğruca sözü
Zencirden boşanmış deli sanırlar

Var mıdır bu aşkın miftahın bulan
Bizim üstümüze söylenir yalan
Hep cennetlik olmaz beş vaktın kılan
Kaba sofuları veli sanırlar

Hiç **Dertli** bilmez mi Hakka niyazı
Bizlere farz olan vakt-i namazı
Elinde görseler dört telli sazı
Dünyada ahrette malı sanırlar

★

Ayaklar altında bıraktı sersem
Her baktıkça senin ahu gözlerin
Düşer ser-pençe-i aşkına âlem
Süzüldükçe keman-ebru gözlerin

Mir'at-ı Hüdadır o al ruhsarın
Kudret manzarası hüsn-i etvarın
Seb-ül-Mesani'de suni Settarın
Saadet ahteri meh-ru gözlerin

Dertli aşkın ile böyle sersemdir
Bizlere verdiğin ne cam-ı Cem'dir
Kirpiklerin sinan kaşın mülcemdir
Şehit eyler beni ahu gözlerin

★

Bab-ı ihsanından inayet eyle
Karıştırma herbir eşyaya beni
Bakma isyanıma merhamet eyle
Ulaştır Menzil-i âlâya beni

"Kün" buyurdun her eşyayı yetirdin
Mevcudatı kemaline getirdin
Yaptın arş ü kursi kendin bitirdin
Düşürdün tükenmez kavgaya beni

Dertli'ye tükenmez nice dert verdin
Ne çekmeye sabır ve gayret verdin
Ne saltanat verdin ne devlet verdin
Ya niçin getirdin dünyaya beni

★

Bahar seli gibi dağlar başında
Gör nice torlandım nice bulandım
Bir dar-ı şifadan boşanmış gibi
Sürüyüp zenciri hayli dolandım

Ömrüm helak ettim dehrin peşinde
Yüz bin çile vardır her bir işinde
Hicran ocağında aşk ateşinde
Ciğer-kebap oldum gör nice yandım

Gâhi sail gibi düştüm yollarda
Gâh Mecnun kıyafet gezdim çöllerde
Bir kısmet cem'ine gurbet ellerde
Çok meşakkat çektim çok yuvarlandım

Bıktım o sofunun ibadetinden
Geçtim o tekkenin kerametinden
Usandım mürşidin icazetinden
Çille-i felekten bezdim usandım

Himmeti bu imiş bize pirlerin
Hizmetini ettim nice mirlerin
Hayli müsellimin çok vezirlerin
Sayesinde bir **Dertli**'lik kazandım

★

Bakıp rahm'eylemez çeşmin yaşına
Çok cefalar kılar nev-civan bize
Vermesin böyle dert kullar başına
Çün ezeli vermiş la-mekân bize

Keman kaşlarına ezel mailim
Bir lahza görmesem akl zailim
Bir gün değil, beş on güne kailim
Etmese bu cevri her zaman bize

Came-i sabrımı odlara yaktı
Muhabbet kemendin boynuma taktı
Yalın ayak, keçe külah bıraktı
Gör ne etti âdil Alişan bize

Taksimde dert düştü dil'naşadıma
Anın içün **Dertli** denmiş adıma
Ne yâre hayrım var, ne evladıma
Ahir haram oldu hanüman bize

★

Bana derler ne yanarsın âlemde
Bilmezler çektiğim aşk fesadıdır
Böyle çalınmıştır levh ü kalemde
Nice şad olayım, dil na-şadıdır

Şöyle düşmüşüm ki ah ile zare
Giriftar olmuşum hicr ü efkâre
Her ne söz söylesem o sitem-kâre
Dinlemez sözlerim, il evladıdır.

Bu cevri kendine alim eylemiş
Nice âşıkların nadim eylemiş
Kuzum küçücükten talim eylemiş
Hâlâ unutmamış, o mutadıdır

Bilinmez esrardır, sırr u muamma
Çekilmez bir yaydır bu aşk-ı Hüma
Aşka düşüp sevda çeken çok ama
Dertli bu sevdanın pek berbadıdır

★

Bana olan cefa senden değildir
Benim kendi bahtım kara sevdiğim
Sana meyil vermek benden değildir
Gönül düştü nedir çare sevdiğim

Bir gonca almışım cemal bağından
Bülbül-veş yad oldum gül budağından
Müjgân oklarından hasret dağından
Ciğerciğim pare pare sevdiğim

Sen gibi canana kurban olursam
Terk-i vücut terk-i cihan olursam
Bir gün de çeşminden nihan olursam
Garip **Dertli** diye ara sevdiğim

★

Başkeser kaddine servi gülşende
Hey kameti bâlâ seni görünce
Güller girye eder, goncalar hande
Ey ruhleri hamra seni görünce

Aşk ile bağrıma bastım taşları
Akıttım dideden kanlı yaşları
Zaptedemez kendin gönül kuşları
Koparır vaveyla seni görünce

Zülfikar resminde çekilmiş kaşlar
Ehl-i aşk hâlinden bilmeyen taşlar
Gülşen-i hüsnünde evrada başlar
Her bülbül-i şeyda seni görünce

Mevc urur derya veş dü çeşmim seli
Eser başımızda muhabbet yeli
Açılmaz dehanı, söylemez dili
Derdimend **Dertliya** seni görünce

★

Ben senin aslından aldım haberi
Âşıklık bilmezsin densizlenirsin
Nafile söyleyip usta eş'arı
Geçip üst yanlara şehbazlanırsın

Bir yerde kurarlar bezm-i divanı
Arasan görünmez mahbub-ı zamanı
Kimden ezber ettin sen bu yalanı
Güzeli sevdikçe elfazlanırsın

Yutabilir misin sen bu lokmayı
Öğretirler sana ders okutmayı
İncecik eğirip sık dokutmayı
Gider kahvelerde kurnazlanırsın

Dertliya gevherden çekme hesabı
Âşıkın yanında var mı cevabı
Okuyabilmezsin İncil kitabı
Hemen Aynaroz'da papazlanırsın

★

Beni bende komaz aşk-ı cananım
Serimi sevdaya saldım ağlarım
Günbegün artmakta dert ile gamım
Sinemi aşk ile deldim, ağlarım

Mevc urup çeşmimin seylabı arttı
Dert ü gam deryası serimden aştı
Gönül sefinesi girdaba düştü
Hâsılı çare yok, bildim, ağlarım

Ah etmekten kaddim oldu ah dal dal
Şadlık eksilerek artmakta melal
Vatanım çeşmime görünür hayal
Diyar-ı gurbette kaldım, ağlarım

Ey **Dertli** kalmışım ben bu hayrette
Diyar-ı gurbette, vehm ü zulmette
Hep iller işrette, zevkte sohbette
Ben yârimden cüda düştüm ağlarım

★

Bin pent ü nasihat eyledim sana
Gönül, düşme dedim bivefalara
Sen guş ü huşünü vermedin bana
Uğrattın başını bin belalara

Vaktin dilberinde namus ar olmaz
İkrarında sâbit, ber-karar olmaz
Aldatırlar seni, sana yâr olmaz
Gönül ne inandın, dilrübalara

Bağda gonca olmaz gül femi gibi
Çıkarır dideden göz nemi gibi
Atar baştan seni perçemi gibi
Teslim olur başka aşinalara

Münafık sözüne gel gitme beyim
Hatır-ı mahzunum incitme beyim
Derdiment **Dertli**'ye cevretme beyim
Zira dayanamaz bu cefalara

★

Bir fasıkın iki tane oğlu var
Zencir taksan haşre kadar uslanmaz
Sanki Firavun'dan gelme kavli var
Hakikatin kucağına yaslanmaz

Birisi fitnedir, birisi şeytan
Birisi Yezit'tir, birisi Mervan
Arş ü kürs ü levh ü kalem, asuman
Ay, gün yere düşer ama paslanmaz

Birisi varlıdır, birisi yoklu
Birisi azlıdır, birisi çoklu
Darbımesel: "çıkmaz domuzdan toklu"
Bir gölge ki suya düşer, ıslanmaz

Merhamet cebinin dibi hep delik
Var git riya torbasının dibin dik
Riya ile namaz kılmak eşeklik
Şeriat tarikat ile süslenmez

İbtida mektebe gider bir uşak
Şeriatten bağlar beline kuşak
Kendini âlim mi sandın dal başak
Her mecliste ulemalık taslanmaz

★

Bir Rum güzeline oldum müptela
Teşne dil "la'line kanayım" dedi
Kaşlar şöyle dursun gözler bin bela
Gönül "ateşine yanayım" dedi

Dedim: Ela do moni do kilisa
Tasvir-i Meryem'le suret-i İsa
Dedim ki: Ela do na sefiloya
Papas sto heri mu Panayam, dedi

Dedim ey bivefa girme kanıma
Şemşir-i cevrinle kıyma canıma
Teslim-i tam ile geldi yanıma
"**Dertli**'nin derdini sınayım" dedi

★

Bir yerde cem olmuş beş on âşıklar
Biribirleriyle meydan ederler
Dönmez ikrarından kavle sadıklar
Muhabbet sırrını pinhan ederler

Olsaydım anların darında berdar
Muhabbetleriyle olduk tarümar
Oniki koyunum ondört kuzum var
Gönül yaylasında cevlan ederler

Dertli dertlerine düşeldenberi
Gâhi geri gider gâhi ileri
Çağırsan münkiri gelmez içeri
Muhabbete kuru bühtan ederler

★

Bir zamanlar gezdim sulb-i pederde
Kereme uğradım, kana yetiştim
Bir zaman meksettim rahm-i maderde
Vücud hâsıl ettim, cana yetiştim

Erba anasırdan olundum tertip
Üstadım Hudadır, eylemiş terkip
Ben ana kul oldum, ol bana habip
Bir ma idim, şekl'insana yetiştim

Hak mimarım oldu, kuruldu binam
El, ayak, parmaklar yapıldı tamam
Dokuz ay, dokuz gün olunca hitam
Vakt erişti, bu cihana eriştim

Dertli Haktan nutuk geldi dilime
Tarikatten bir yol geçti elime
Hakikatten su bağlandı gölüme
Katre idim, bir ummana yetiştim

★

Cananım sözüme gücenme asla
Hatırın kalmasın, pek edacısın
Sana meftun olan ummasın vefa
Zira ki be-gayet dubaracısın

Bu dil daim senin hasretin çeker
Cihanda görmedim sen gibi dilber
Olmadı bir kerre vuslat müyesser
Dilberler içinde pek cefacısın

Dertli'yi döndürdün sen divaneye
Gönül arzu çeker sen cananeye
Bir kez gelmez misin bizim haneye
İsteğin var amma müsemmacısın

★

Cemalin görünce ey gül-i rana
Vücudum şehrine düştü velvele
Hasret ü hicrinle çekerim sevda
Sanki dil mülküne düştü zelzele

Dağılmış cihana şöhretin şanın
Mürg-i tuti gibi söyler lisanın
Neşe verir halka şirin zebanın
Düşer âlem içre heman gulgule

Cân alır cesetten ol kemân ebru
Serapa vechinde leşker-i Hindu
Baş çıkarmış festen mahveş gisu
Muy-i müşkin sarışmışlar tel tele

Gezer idin her dem bilmezdik nerde
Yanar aşk ateşi söyünmez serde
Unutma **Dertli**'yi gezdiğin yerde
Verme adularla canım el ele

★

Çekmiş keşidesin vurmuş okların
Almışlar sinemi nişan kaşların
Hanümanın harap etti çokların
Verdi her gönüle ziyan kaşların

Can telef etmeye kasdi var gibi
Baş başa vermişler çifte mar gibi
Yed-i Haydar'daki zülfikar gibi
Vermez Rüstemlere aman kaşların

Âşık öldürmeye tedbir ettiler
Yazdılar fermanım temhir ettiler
Tatar-ı gamzenle elbir ettiler
Kılmaz dil mülkünü viran kaşların

Cevrindir hatırım naşat eyleyen
Lütfundur harabım abat eyleyen
Derdiment **Dertli**'yi berbat eyleyen
Şuhane bakışın keman kaşların

★

Çıkarma sevdiğim kenar-ı festen
Açmasın sinemde yare perçemin
Kesti beni tab ü derman, nefesten
Eylemez derdime çare perçemin

Aşkınla âşıklar neylesin netsin
Başın alsın kangı diyare gitsin
Cem'olup hacılar ziyaret etsin
Kisve-i beyt gibi kara perçemin

Mukavves kaşların sanat-ı Yezdan
Bu güzellik sana Hudadan ihsan
Bir telini zayi kılsan nev-civan
Bağrımın başında ara perçemin

Gönül düşüreli sen nev-civana
Kül oldum aşkınla ben yana yana
Tel tel olup düşsün beyaz gerdana
Zerrin şane ile tara perçemin

Gönül ülfet etmez gayri fert ile
Değil namert ile, dahi mert ile
Divane **Dertli**'yi böyle dert ile
Berbat eder vara vara perçemin

★

Çıktım yücesine seyran eyledim
Yâr ile gezdiğim yerler perişan
Firkat geldi, devreyleyip ağladım
Bir ben değil, cümle âlem perişan

Firkatin ucundan görünmez dağlar
Aldırdım yavruyu ah edip ağlar
Yıkılmış yapılmış virândan bağlar
Bülbül figan eder, güller perişan

Âşık **Dertli** kendi çalar sazını
Kara topraklara sürer yüzünü
Kimse çekmez gayri onun nazını
Bozuktur perdeler, teller perişan

★

Dert bihesap iken sıfırda kaldı
Bin derdi tarh ettik, bire ulaştı
O bir dert cihanı gümana saldı
Gerçi bir dert amma bine bulaştı

Yâri gördüm zülüflerin tararken
Tul-i visal riştelerin sararken
Dane-i vechinde kısmet ararken
Pay-i mürg-i gönül zülfe dolaştı

Dil masva kaydın bir pula sattı
İkilik heybesin boynundan attı
Erenler **Dertli**'yi bir yola kattı
Sürdüm, ol yol kurb-i Hakka yanaştı

★

Doymak olmaz hüsn ü letafetine
Ey dü çeşmi nücum v'ey cebini mah
Cem'olmuş âşıklar ziyaretine
Asitanın hâki sanki Beytüllah

Vücudun çar anasırdan düzülmüş
Kamer-ruhsârına hâller dizilmiş
Gözün harf-i ayın, Ali yazılmış
Kaşların fevkinde satr-ı Bismillah

Gurre-i mah gibi ebru hilalin
Kimlere müyesser olur visalin
Mısr-ı melahatte Yusuf cemalin
Görenler dediler: Tebarekallah

Dost benim Yusufum, ben ana Yakup
Büküldü kametim manend-i mektup
Gerçi çok âşıklar vasfeder mahbup
Dertli bu medhine senin eyvallah!..

★

Dün gece seyrimde aşk pazarında
Gördüm canan ile canı değiş var
Bir zaman meks ettim Kırklar darında
Ne bundan geç derler, ne bir alış var

Bir satranç düzerek yâr ile bile
Sürdük piyadeyi, atlar da gele
Ruhu ruha verdik, kaldık fil file
Sakın fers evinden, şahına"kış" var

Candan sultanıdır habip **Dertli**'nin
Neylesin derdine tabip **Dertli**'nin
Yanıp yakıldığı garip **Dertli**'nin
Pek de boş değildir, bunda bir iş var

★

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Güzeller cefadan niçin usanmaz
Ne cefadan kaçar ne de rahmeyler
Haktan haya edip kuldan utanmaz

Düşüp gam-ı hicre berbat olanda
Bülbül gibi işim feryat olanda
Bir çeşm-i Şirin'e Ferhat olanda
Figan ü ahıma dağlar dayanmaz

Himmet bize Musa aleyhisselam
Bu aşk u sevdayı ben nasıl kesem
Dertli yâr yoluna can verir desem
Gelse mezarımı görse inanmaz

★

Er yolunda bu âleme gelenler
Cümlesi Ali'ye "server" dediler
Cümle evliyalar, cümle erenler
Bin bir ismin birin Haydar dediler

Sad hezar esselam ol nesl-i pake
Esrar-ı Murtaza sığmaz idrake
Bir kez muştasını vurunca hâke
Erham sema'llâh ekber dediler

Aleviyim, Hüseyniyim, Haydari
Olsa idim Kanberi'nin kanberi
Şah Naki'ye Taki, Mehdi, Askeri
Dertli yollarında kem-ter dediler

★

Ervah-ı ezelde, evvelki safta
"Elestü" hitabında, "Bela" dedim
Koyma beni anasırda, hilafta
"Canım cemaline mübtela" dedim

Ruhlar aşk meyinden oldu mestane
Kimi küfre daldı, kimi imane
Saf be saf olarak durduk divane
Münkirler "la" dedi, ben "illa" dedim

Vakta ki "kün" emri zuhura geldi
Eşya ve mahlukat hep zahir oldu
Çün ervah kendini bir yerde buldu
İman ve ikrarı ben sana dedim

Dertli bu hikmetten irşat olmadı
Sensiz mahşer yeri küşat olmadı
Çok nebiye vardım, imdat olmadı
"Şefaatkânısın Mustafa!" dedim.

★

Gayre nazar kılma, gel Âdem'e bak
Ahsen surette halkeyledi Yezdan
Buyurmuş hakkında feyyaz-ı mutlak
Sure-i "Vettini" değil mi bürhan

Bi-nefh-i Cebrail'le batn-ı Meryem'e
Çün Mesih-i bi peder geldi âleme.
"Ve lakat kerremna ben-i âdeme"
Buyurmuş Kuran'da Hallak-ı cihan

Er odur kim daim Hakka yalvara
Vasıl-ı hak olur kul vara vara
Her ne kim ararsan âdemde ara
"Allemü'l-esma"dır vücud-ı insan

Bu esrarı bilen gayriyi nider
Salâh üzre olur, Hak raha gider
Şu miskin **Dertli**'den kim me'mul eder
Hakikat bahsinde haylice irfân

★

Gerçi esb-i naza süvar olmuşsun
Ne kaçar ne kovar ne tutulursun
Bir yüze gülücü mekkâr olmuşsun
Ne candan sevilir ne atılırsın

Riya sözlerine karnımız toktur
Gerçi mahbuplukta akranın yoktur
İkrar pazarında metaın çoktur
Ne alır ne satar ne satılırsın

Yetişir **Dertli**'ye sen eyledin naz
Nedir bu ettiğin behey hilebaz
Adam aldatıcı ey baş kumarbaz
Ne oynar ne üter ne ütülürsün

★

Girdab-ı mihnette kapandın kaldın
Vermedin bir yandan ses kara bahtım
Anladım gafilsin uykuya daldın
Deli poyraz gibi es kara bahtım

Âlemde bir candan korkulmaz iken
Pençenden kimseler kurtulmaz iken
Aslana kaplana yutulmaz iken
Dedirttin tilkiye pes kara bahtım

Dertli'ya çıkar mı bu işin ucu
Şimdi farkeden yok altını tuncu
Evvel beğenmezdin mesti papucu
Verdirdin çarığa mes kara bahtım

★

Gonca üsküflendi, gülşen donandı
Gül kadrin bülbül-i şeydaya sorun
Saltanat-ı şita odlara yandı
Murglar zarını sahraya sorun

Nazenin ömrümüz etmekte mürur
Kul mudur dost aşkı etmemiş zuhur
Kaplamış etrafın vuhuş ü tuyur
Mecnun'un halinden Leyla'ya sorun

Candan bir dost bin bir sahraya değer
Kul mudur dost aşkı olmayan meğer
Dertli'ye uslanmaz derseniz eğer
Keyfiyet-i aşkı Mevla'ya sorun

★

Gönül, ziya dursun gam zulmetinde
Kalk, aydınlık bir mekâna var yürü
Bağlanma münkirin bed mihnetinde
Himmet ehli bir sultana var yürü

Dosttan bir haber al, var, bir bilenden
Dinle ki ne söyler canan elinden
Âl-i Muhammet'i koyma dilinden
Bu aşk ile yana yana var yürü

Muhammet'in şavkı ruz-ı ceza'dır
Âl ü bendesine sahib-atadır
Hasan ile Hüseyin bedrüd'dücadır
Ağlayarak ol divana var yürü

Dedim ki bir pir'e: ey pir-i fani
Pir dedi: derdin ne, eyle beyanı
Dedim pir'e: nerde **Dertli** dermanı
Pirim dedi: Alişan'a var yürü

★

Gülşen-i dehr içre gezme serseri
Korkum: düşürürler tuzağa seni
Ne belalar çekti sefil pederin
Getirinceye dek bu çağa seni

Terbiyeler ettiği beğlendirmeye
Tuti gibi seni söylendirmeye
Gezdirip bağları eğlendirmeye
Almıştır dayeler kucağa seni

Saçın görse sümbül perişan olur
Gider akıl baştan dardağan olur
Goncaların bağrı kızıl kan olur
Koymasın bağıban her bağa seni

Noksansın **Dertli**'ye çare-sazlıkta
Yektasın a kuzum her cambazlıkta
Gönüller çalmakta, oyunbazlıkta
Sarmamış analar kundağa seni

★

Hal ü hat ruyunda eylemiş tuğyan
Zaptetmek isterler hüsnün kişveri
Mülk-i Rum fethine eylemiş ferman
Kurmuş haymelerin Hindu leşkeri

Cemalinden kemal oluptur ızhar
İbretle bakılsa bin nişane var
Resm olmuş alnında çifte zülfikar
Yad eyler gözlerin nam-ı Haydar'ı

Aşk oduna düşüp yanmayan gülmez
Dest uzatıp hun-i giryesin silmez
Dânâ olan bilir, nadanlar bilmez
Âşıkın gönlünde olan dilberi

Seni sevenlerle sen ülfet eyle
Kadrin bilmeyenden kaç, gayret eyle
Perişan halime mürüvvet eyle
Ağlatma sevdiğim **Dertli** kemteri

★

Hamdü'l'lah esti nesim yelleri
Gitti şita, geldi fasl-ı nev-bahar
Zümürrüd reng oldu çemen illeri
Şükufe-müzeyyen oldu her diyar

Sarı çiğdem evvel geldi dünyaya
Benefşe baş eğip durdu duaya
Seherde bülbüller başlar nevaya
Şecerler, semenler verir berk ü bar

Hâkten su yürüdü her bir dırahta
Sünbül saçaklandı, gark oldu rahta
Hüsrev-i gül açtı oturdu tahta
Üsküflü goncalar Hürmüz-tacidar

Şiddet-i şitadan çok çektik zarı
Hele bihamdüllah kurtardı Bâri
Ey **Dertli** medheyle fasl-ı baharı
Cihana bir zinet verdi girdigâr

★

Haraba kul olduk bezm-i ademde
Abat olsak da bir olmasak da bir
Düştük çare nedir dama âlemde
Azat olsak da bir olmasak da bir

Aşk oduna yanmış ciğer-kebabız
Hicr ile giryânız dide pür-abız
Yapılmış yıkılmış hane-harabız
Bünyat olsak da bir olmasak da bir

Bir Şirin elinden aşk meyin içtik
Hak ile batılı fark edip seçtik
Varlık dağlarını deldik de geçtik
Ferhat olsak da bir olmasak da bir

Ey **Dertli** âlemde biz şah-ı diliz
Haktan hakikatten agâh-ı diliz
Tarik-i esrara ervah-ı diliz
İrşat olsak da bir olmasak da bir

★

Hasret-i kaddinle gurbet illerde
Geçmededir vakt ü zamanım benim
Gâhi beyabanda, gâhi çöllerde
Kesilmiştir tab ü tüvanım benim

Böyle ayrılığa kör olsun sebep
Fedadır uğruna ser ü canım hep
"Ya peri..." esmasın çeksem ruz ü şeb
Gelmez'imola kaşı kemanım benim

Fesahat yolunda çok çektim emek
Reva mı biz anı yadlara vermek
"Nerde kaldı **Dertli** dedem" diyerek
Aceb sorar'imola Figan'ım benim

★

Hatırlayıp sormaz benim halimden
Kirpikleri kara kalem kaşlı yâr
Zikr ü fikri gitmez asla dilimden
Anadan gülmedik garip başlı yâr

Esb-i aşka süvar olsam yarışmaz
Hun-ı didem deryalara karışmaz
Çoktan beri küsülüdür barışmaz
Benim ile merhabalı tatlı yâr

Dertli sefil gezer gurbet ellerde
Beyhude şöhreti gezer dillerde
Yârim gelir deyü gözü yollarda
Elleri kınalı gözü yaşlı yâr

★

Hicranınla uyku girmez gözüme
Bidevlet ser ister yâr kucağını
Değmiş bad-ı saba perişan etmiş
Deste deste duran zülfün bağını

Candan hayranıyım o nev-civanın
Sinemi nişanesi ebru kemanın
Gülşen-i hüsn içre gonca fidanın
Şükufeler almış sol ü sağını

Ayaklar altında **Dertli** bir kuldur
Ayarda cevherdir, bahada puldur
Saki nöbet gözle, cam-ı mey doldur
Badedir yandıran aşk ocağını

★

Hitab-ı "elest"te, bezm-i ezelde
Sadakatle ikrar verenlerdeniz
Gönül gezdirmeyiz gayri güzelde
Biz Cemalullah'ı görenlerdeniz

Bir "kün" emri ile halkoldu dünya
Bu kadar mevcudat, bu kadar eşya
"Nefhatü min ruhi" dedikte Mevla
Âdem'in şekline girenlerdeniz

Bin türlü dert ile bezet **Dertli**'yi
Gerek kısalt gerek uzat **Dertli**'yi
Bâb-ı velayette gözet **Dertli**'yi
Yabancı değiliz, erenlerdeniz

★

Kanaat mülkünün padişahıyım
Dara-yı şevketim, saburen şekûr
Hep yaratılmışın pür günahıyım
Evrat ü ezkârım, afuvven gafûr

Dört melek halketti hallak-ı cihan
Birer hizmet üzre müekkil her an
Mikail'e baran, Cibril'e Kuran
Azrail'e ervah- İsrafil'e sûr

Varıp bir şecerden hitap alırdu
Vahy-i Rabbaniye hayran kalırdı
Aklı fikri koyup hamuş olurdu
Musa'ya tecelli gösterdikçe Tur

Ehl-i aşk olanda namus ar olmaz
Aşkın deryasında had, kenar olmaz
Feleğin gerdişi ber-karar olmaz
Vakt olur hükmeder Süleyman'a mur

Beni Mecnun eden bir saçı Leyla
Sevdası başımdan gitmiyor hâlâ
Dertli, hüner budur, yazdıysa Mevla
Kazaya razı ol, belaya sabur

★

Kiraman kâtibin, hame-i kudret
Yazmış alnımıza kara yazılar
Bir taraftan gurbet, derd ile mihnet
Ah ettikçe yaralarım sızılar

Aksine dönmekte bu çarh-ı devran
Bilmem bu sözümde var mıdır noksan
Bir gurbet ilinde sefil, sergerdan
Silmem ne haldedir körpe kuzular

Dertli, ölüm haktır, âsân demişler
Ölümden beterdir hicran demişler
"Hubbü'l vatan min'el iman" demişler
Gönül ol sebepten vatan arzular

★

Makbul ü mergub-ı Mevla olursun
Aşk ile dökersen eğer kanlı yaş
Giderek arif-i dânâ olursun
Tevekkülle karar edersen kardaş

Bize cevreyleyen devr-i felektir
Münafık derunu demirden pektir
Renkte bir cevherin zatı gerektir
Sürh ile la'l olmaz her zaman bir baş

Ko cefa eylesin habip **Dertli**'ye
Tek derman etmesin tabip **Dertli**'ye
Miskin Beypazarlı, garip **Dertli**'ye
Kimi akkülah der, kimi kızılbaş

★

Mecnun'un sahrada zevk u safasın
Ne şehinşah ne de müşir eyledi
Cünun ikliminin her temaşasın
Benden sual eylen, fakir eyledi

Her kulun talihin bir etmez Mevla
Kimi geda olur, kimisi a'la
Taksim-i ezelde takdir-i Huda
Kimi abdal, kimi vezir eyledi

Devşir eczaların behey ukala
Aşk elinden olur **Dertli**'ye deva
Tuttu yakamızdan emir-i sevda
Bizi şah-ı aşka esir eyledi

★

Minnet eyledikçe aksine döner
Etmeyelim çarh-ı devrana minnet
Geceler muhabbet şem'ası yanar
Hacet değil mah-ı tabana minnet

Ezberden okuduk aşk kitabını
Anladık sofunun her sevabını
Saki sundu bize hayat abını
Kalmamıştır ab-ı hayvana minnet

Müminler işine münafık şaşa
Münkirler başını ko vursun taşa
Kanaat tacını giyince başa
Ne sultana minnet ne hana minnet

Erenler bezmine girmez namahrem
Bu yolda baş veren olurmuş mahrem
Dost derdinden buldu derdine merhem
Dertli etmez gayri derınana minnet

★

Mürevvet kılsana behey bivefa
Âşıklar yolunda hemyaze çekmiş
Evrak-ı hüsnüne vacib-Taala
Rişte-i canımdan şiraze çekmiş

Görmedim âlemde sen gibi güzel
Vasfında yazmıştım nice bin gazel
Kaşların nakşeden nakkaş-ı ezel
Pergârlar döndürmüş, endaze çekmiş

Cam-ı mey yollamış "nuş etsin" deyü
"İçsin de hatırın hoş etsin" deyü
Nale vü feryadım guş etsin deyü
Hüseyni perdesin Hicaz'e çekmiş

Aşkı bana vermiş, fikretsin deyü
"Baksın cemalime şükretsin" deyü
Ehl-i aşk olanlar zikretsin deyü
Dertli, aşk defterin beyaze çekmiş

★

Nahnü kasemna'da taksimde Mevla
Bu noksan kısmeti bana mı verdin
Âleme safalar eyledin ata
Dert ile mihneti bana mı verdin

Geleli dünyaya rahm-i maderden
Gönül şad olmadı gamdan kederden
Türlü serencamlar geçirdik serden
Hep gam ü kasveti bana mı verdin

İçirdin feleğin cam-ı zehrini
Aldı gam leşkeri gönül şehrini
Yeter bunca demdir çektim kahrını
Diyar-ı gurbeti bana mı verdin

Bu nasıl tecelli, bilmem ne hikmet
Serpilmiş âleme dane-i kısmet
Dertli'yi gurbette koydun akıbet
Firakı hasreti bana mı verdin

★

Niyazım budur ey kadir İlahi
Kudretinle yâre hakikatler ver
Sensin cümlemizin püştü, penahı
Sonsuz hazinenden basiretler ver

Hiç rahmetmez misin yâr figanıma
Erişti andelip gülistanıma
Al benden ateşi, düşür canıma
Bana sabır, yâre muhabbetler ver

Dertli, hasret ile geçti zamanım
Ecel yakın geldi, gelmez cananım
Söyünmez ateşim, çıkmaz dumanım
Aşkınla yandırıp hararetler ver

★

Nurdan mı yaratmış seni yaradan
Afet-i devranım, sen safa geldin
Ayırdılar beni kaşı karadan
Zülfü perişanım sen safa geldin

Bu gözlerim seni görünce melek
Didelerim ruşen eyledi felek
Ruz ile şeb Haktan eyledim dilek
Güzeller sultanım sen safa geldin

Beni Mecnun etti ol saçı Leyla
Bana aşkı veren Hazret-i Mevla
Dert-ment **Dertliya** durma kan ağla
Ey şah-ı hubanım sen safa geldin

★

Pertev-i cemalin ey melek-sima
Mah ü mihr-i dırahşana değişmem
Envar-ı dü çeşmin nergis-i rana
Ahteran-ı asmana değişmem

Maha nur bahşeder güneş yüzlerin
Mürdeye can verir muciz sözlerin
Şahane bakışın, şahin gözlerin
Keykubat'a, Kahraman'a değişmen

Zümre-i hubanda yoktur emsalin
Kimlere müyesser olur visalin
Kûşe-i ebruda dâne-i halin
Memalik-i Hindistan'a değişmem

Bilirsin **Dertli**'nin na-tüvanlığın
Derd-i aşkın ile perişanlığın
Saadet-hanenin pasbanılığın
Taht-gâh-i Süleyman'a değişmem

★

Saki sunma bize mey-i enguru
Canlar cam-ı pir-i mugandan kanık
Dost elinden düştük gurbet illere
Hicrile gözlerim kana bulanık

Gider gıllügışım gönlüm saf eyle
Masiva gussasın bertaraf eyle
İmanım yok amma gel insaf eyle
Aşkınla âşıklar candan usanık

Vasıl olan var mı hiç visaline
Akl ü fikir etmez bir kemaline
Afitap hüsnüne hub cemaline
Var mı **Dertli** gibi abası yanık

★

Sakiya camında nedir bu esrar
Kıldı bir katresi mestane beni
Şarab-ı lalinde ne keyfiyet var
Söyletir efsane efsane beni

Kaldır nikabını ey vech-i enver
Zulmette gönlümüz olsun münevver
Şarab-ı aşkının lezzeti dilber
Gezdirir meyhane meyhane beni

Âşıkın çok bela gelir başına
Tahammül gerektir adu taşına
Şem-i ruhsarına aşk ateşine
Yanmakta seyretsin pervane beni

Bakmazlar **Dertli**'ye algundur deyü
Hakikat bahrına dalgundur deyü
Bir saçı Leyla'ya Mecnun'dur deyü
Yazmışlar defterü divane beni

★

Sanma sofi bizi ruzemiz yoktur
Ramazan-ı aşkın sayyanıyız biz
Söyletme, derunda derdimiz çoktur
Dertte noksan değil, tammamıyız biz

Yoktur halasımız, aşk esiriyiz
Memalik-i aşkın şah ü miriyiz
Yetim ayetinin müfessiriyiz
Hel eta dersinin imamıyız biz

Dertten hali değil dil'-naşadımız
Anın içün **Dertli** kaldı adımız
Kıyamete değin yok azadımız
Âl-i Muhammet'in gulamıyız biz

★

Sefine-i kalbin engine salma
Aşk bahrinde rüzgâr eser demişler
Gark olup girdab-ı mihnete dalma
Gemisin kurtarmak hüner demişler

Rızk için teessüf çekme âlemde
Rezzak ismi varken levh-ü kalemde
Usrün yüsrü vardır kalma elemde
Attan inen yine biner demişler

Sen hakkına razı olman mı **Dertli**
Çün geldin cihana ölmen mi **Dertli**
Nahnü Kasemna'yı bilmen mi **Dertli**
Haktan ne gelirse kader demişler

★

Sevda-yı mahbuptan gönül usandı
Güzeller cefadan niçin usanmaz
Demez ki: üftadem odlara yandı
Haktan hayâ kılmaz, kuldan utanmaz

Tir-i müjgânların cana dayandı
Vücudum serapa kana boyandı
Feryadımdan halk-i cihan uyandı
Dide-i ikbalim niçin uyanmaz

Ayaklar altında bıraktı sersem
Bari ölmeden bir vaslına ersem
Dertli hasretinle can verdi desem
Gelse, mezarımı görse, inanmaz

★

Seyrimde bir şehre eyledim nazar
Gördüm elvan elvan meyhaneler var
Teşne var mı deyu sakiler gezer
Ellerinde dolu peymaneler var

Bir takım doldurup bir takım sunar
Bir takım susayıp bir takım kanar
Bir takım tutuşup bir takım yanar
Birtakım aşk ile mestaneler var

Bir eli kâseli bir eli taslı
Bir takım şah-zemin, bir takım yaslı
Bir takım delidir, bir takım uslu
Bu meydandır, bunda merdaneler var

Âşıklar pirine anda yan verir
Bu sêyrandır dilden dile şan verir
Hast'olmadan yâr yoluna can verir
Nice **Dertli** gibi divaneler var

★

Seyyah olup gezdim gurbet illeri
Canıma kâr etti yeter ayrılık
Vasfedeyim başa gelen halleri
Çok çektim ölümden beter ayrılık

Bizi terk-i diyar eyledi gurbet
Âşık-ı sadıklar kavuşur elbet
Gâh olur yâr ile meyli muhabbet
Gâhi dondan dona atar ayrılık

Andelipler gibi eyledim nida
Bizi kavuştura yaradan Huda
Felek beni yârdan eyledi cüda
Sevdiğim gözüme tüter ayrılık

Dertli âşık gider yârin yolunca
Bülbül feryat eder gonca gülünce
Ben gurbette yâr firkatte kalınca
İster ölüm olsun ister ayrılık

★

Sorarlarsa eğnimdeki cameyi
Ayrılığın karasıdır sevdiğim
"Elüstü" de böyle çalmış hameyi
Vedalaşmak sırasıdır sevdiğim

Gönül düşüreli sen nev-civana
Kül oldum aşk ile ben yana yana
Sinemde bir eser kaldı nişane
Tiğ-ı müjgân yâresidir sevdiğim

Gel **Dertli**'ye cefa eyleme şahım
Semada melekler duymasın ahım
Kıble-gâhım, secde-gâhım, penahım
İki kaşın arasıdır sevdiğim

★

Şafi-i kıyamet, ruz-ı nedamet
Serdar-ı şahidan, şah-ı Kerbela
Makbul-i İllallah, mergub-ı hazret
Dü çeşmi âlemin, ibni Murtaza

Münkirin sözlerin almam eğnime
Teslim kılıcını çaldım boynuma
Kil ü kaal-i cihan gelmez aynıma
Dilde zikrim ism-i Ali-lafeta

Dertli dertlerini saydım on iki
Üçer üçer dörde verdim on iki
Dört kapıdan üçer girdim on iki
On ikidir müminlere reh-nüma

★

Şairlik davasın sürme ey gönül
Huzur-ı devlete akilane var
Benlik kapısından girme ey gönül
Bus eyle damanın dervişane var

Düş rahına gözyaşların silerek
Gâhi ağlayarak gâhi gülerek
Miktarın tanıyıp haddin bilerek
Serkeşlik eyleme kâmilane var

Ehl-i aşk olanın yüzü yerdedir
Bu benlik davası aşka perdedir
Dedim ki **Dertli**'ye derman nerdedir
Dediler devletli Alişan'a var

★

Şarab-ı la'linin lezzeti dilber
Ne ab-ı kevserde, ne zemzemde var
Muciz-i enfasın ey verd-i ahmer
Ne Mesiha'da var, ne Meryem'de var

Nedir bu sendeki yosma kıyafet
Bu eda, bu etvar, bu serv-i kamet
Bu âtâ, mürüvvet, böyle sehavet
Ne Bermekki'de var, ne Hatem'de var

Nedir **Dertli** sende bu şirin sözler
Bu şive, bu cilve, bu naz ü nazlar
Bu keman ebrular, bu kara gözler
Ne hur ü peride, ne Âdem'de var

★

Şarab-ı ledünden içeldenberi
Ayılmadım gitti mestanesiyim
Bi-huş olup candan geçeldenberi
Serseri gezerim efsanesiyim

Meylim yok cihanın külli varında
Destimi gezdirmem kisp ü karında
Şem-i ruhsarında aşk-ı nârında
Gece gündüz yanan pervanesiyim

Rahmeyle halime eyleme azap
Kudret yok vermeye suale cevap
Ey cebin-i hurşit hüsn-i mahitap
Zencir-i zülfünün divanesiyim

Dertli tellalıdır bazar-ı aşkın
Kulu kurbanıdır kerrar-ı aşkın
Aşkı bünyat eden mimar-ı aşkın
Tamir kabul etmez viranesiyim

★

Şimdiki güzeller söze uyarlar
Erenler ayırmaz gedayı bayı
Anlar her dem atlas libas giyerler
Beğenmezler bizim köhne abayı

Mehtap veş yüzde benler var safi
Kalır mı bu dünya kimseye baki
Mevlayı seversen mey ver ey saki
Nöbetim geldikte kesme çabayı

Yanayım odlara olayım enver
Al yanakta açar türlü münevver
Peşine düştüğüm nev-civan dilber
Çıkarma gönülden **Dertli** babayı

★

Şöyle zayıf etti çille-i aşkın
Gözlere görünmez oldu bu tenim
Düştü iç iklime gülle-i aşkın
Yıktı harap etti burc-ı bedenim

Bir goncedir hüsün gülistanında
Bülbüller cem' olmuş çevre yanında
Eğer can verirsem asitanında
Sarı perçemiyle diksin kefenim

Sevdiğim bir tane meftun senindir
Dertli aşka feda can ü tenindir
Sorarlarsa şu mehpare kimindir
Vallahi benimdir billahi benim

★

Şunda bir yavruya meyil aldırdım
Nideyim gelmiyor yola anası
Bir tercüman gerek halim söyleyim
O zaman derdimden bile anası

Başıma getirdin olanca işi
Asla kurumuyor gözümün yaşı
Dökülsün, ağzında kalmasın dişi
Bana ediceğin bula anası

Mail oldum kaşı ile yüzüne
Mevlam illet versin iki gözüne
Asla kötü söyleyemem kızına
Dilerim Mevladan bula anası

Ey **Dertli** hicranım böyle giderse
Dinleyin ağalar, dil ne söylerse
Eğer ki kızını bana verirse
Ol zaman dualar ala anası

★

Telli sazdır bunun adı
Ne âyet dinler, ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde

Aptes alsan, aldın demez
Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde

Venedik'ten gelir teli
Ardıç ağacından kolu
Be Allahın sersem kulu
Şeytan bunun neresinde

İçinde mi, dışında mı
Burgusunun başında mı
Göğsünün nakışında mı
Şeytan bunun neresinde

Dut ağacından teknesi
Kirişten bağlı perdesi
Behey insanın teresi
Şeytan bunun neresinde

Dertli gibi sarıksızdır
Ayağı da çarıksızdır
Boynuzu yok, kuyruksuzdur
Şeytan bunun neresinde...

★

Terk-i diyar ettim, elveda seni
Sevdiğim sağlıkla kal şimdengerü
Aşkın ile yaktın bu can ü teni
Her zaman ağlattın, bil şimdengerü

Nar-ı aşkın ile kül oldum bittim
Ben seni kendime sadık yar sandım
Çok kahrını çektim, gayri usandım
Kafadarın olsun il şimdengerü

Nâmerdi dilersen vasfına girmez
Ağlarını, gözüme uykular girmez
Hakikatli yar dostsuza el vermez
Var başında sultan ol şimdengerü

Kal benim sevdiğim huri isen de
Kişizade değil, peri isen de
Yusuf-i Kenan'ın biri isen de
Yar senden el çektim, bil şemdengerü

Gel yeter cevrettin, bari vur öldür
Gözlerimin yaşı bulanık seldir
Dertli gideceğin düşman elidir
Düşmandan intikam al şimdengerü

★

Vakti mürur eder harap ehlinin
Medet senden ey şah ey şah diyerek
Rica halvetinde niyaz babında
Geçti ömrüm eyvah eyvah diyerek

Kavs-i kuzah gibi bükmüş belini
Habt-etmiş, cihanın tutmuş dilini
Gözün göğe dikmiş açmış elini
Doğmaz m'ola ol mah ol mah diyerek

Dertli aşk yolunda olmuştur irşat
Memâlik-i aşkı eyledi abat
Tişesin taşlara vururdu Ferhat
Bisütun'da Allah Allah diyerek

★

Yağma edip akl ü fikrimiz aldı
Bir nazik edalı elvanlı güzel
Yeni baştan bizi sevdaya saldı
Ahu gözlü bir ak gerdanlı güzel

Bir küh ü sahraya konmuş obası
Geşt ü güzar ettim dağı ovası
Şehir dilberinin çoktur edası
Aşirette molla unvanlı güzel

Hüsnü meh-i Şa'ban tal'ati Recep
Cihana gelmemiş böyle gonce-lep
Aklı zahir kendi bir âli-nesep
Sağ olsun **Dertli**'ye dermanlı güzel

★

Yâr neden hazzeder neden hoşlanır
Bilmem acep neyin müptelasıdır
Gönül gâhi söner, gâh ateşlenir
Ne çare çekmeli, aşk belasıdır

Sefine-i aşkım engine saldım
Girdab-ı mihnete garkolup kaldım
Yüz bin aman dedim bir buse aldım

Hâsılı ömrümün kan bahasıdır

Canlar feda olsun ahu veş göze
Hiç doymak olur mu ol şirin söze
Bin tekellüm ettik bakmadı bize
Bilmem o yâr kimin aşinasıdır

Dertli vazgelir mi ol meh-cebinden
Yahşi haber aldım öz nesebinden
Verdiği buseler la'l-i lebinden
İftar-ı vaslının dişkirasıdır

★

Yürü gönül yürü dostundan kalma
Daim hatırını soruver gitsin
Eski düşman sakın dost olur sanma
Arkasından bıyık buruver gitsin

Eğer arif isen dünyadan el çek
Yalan meydan aldı tükendi gerçek
Baktın bir düşmanın seni serecek
Sakalına piyaz veriver gitsin

Ey **Dertli** bu âlem dost düşman olur
Kişi sevdiğine son pişman olur
Öfke baldan tatlı çok ziyan olur
Hayr et yüzün hâke sürüver gitsin

★

Bir şem'a ki yakacak, pervanesiz kalır mı*
Gavvâs olan bu bahre dürdanesiz kalır mı

Zencir-i aşkı alman sakın divanelerden
Hakkın timarhanesi divanesiz kalır mı

Mürşidimiz mey-füruş, kûy-i mugan bekleriz
Meygede-i âşıkan mestanesiz kalır mı

Canane canı vermek kolay gelir âşıka
Nakd-i canın sarf eden cananesiz kalır mı

Derd ü bela-yı dosttan kılma teşekki **Dertli**
Dost derdine düşenler dermanesiz kalır mı

★

Biz bir askeriz, hazret-i şah miralayımız
Candan geçmişiz uğruna yoksul ve bayımız

Biz bir askeriz, arsa-i mahşerde kışlamız
Ayş ü safaya kasr-ı muhabbet sarayımız

Söyle askeriz: Hasan kaim-makam bize
Cenge girince şah-ı şehit reh-nümayımız

Meydan olunca kâfire vermeyiz meydanı
Bin alayına bedeldir bir alayımız

Tırampete veş çalmaya **Dertli** sinemiz
İrad-ı felek tabl ü kus ü çeng ü nayımız

★

* Hece ölçüsüyle değişik şiirler

Katlan dil-i divane güzeller belasına
Hublarda cefa âdet imiş müptelasına

Gel mihr ü vefa suretini tut ciğer-köşem
Genç başın için koyma beni il sırasına

Yavuz göze uğrar deyü ol tıfl-ı nevresi
Simli hamayıl takmış ninesi yakasına

Bir şeb bize teşrif buyurun, deyü ol şuhun
Yalvarsam acep olmaz-mı bir kez lalasına

Tuti gibi her göfti şirin olmaya sebep
Kundakta şeker katmış lalası mamasına

Terkeyle bugünden gerü sevda-yı dilberi
Ey **Dertli** kimler erişmiş anın vefasına

★

Koçarken meyanını gülseydin fıkır fıkır
Hasedinden münkirler boğulsun hıkır hıkır

Bir kez dünya gözüyle reftarını göreydim
Altın nalınlar ile gelişin tıkır tıkır

Otursam ben yanında, raksa etsen sen şüru
Came-i gülgun ile oynasan şıkır şıkır

Dertli-i dil-teşneye, güzel, camı sunaydın
Alaydım ben elinden içeydim lıkır lıkır

★

Medhuni meddah olalım
Hüsrev-i huban güzele
Vasfına sözler bulalım
Dinleye yârân güzele

Benzeyemez hur ü melek
Hizmetine çektik emek
Dişleri zer şane gerek
Zülfü perişan güzele

Dayanamam nazlarına
Tuti gibi sözlerine
Çekse seza gözlerine
Kuhl-i Sıfahan güzele

Söyleme efsane gibi
Bakması bigâne gibi
Şem'ine pervane gibi
Yan güzele, yan güzele

Söylese diller dolaşır
Bakmaya gözler kamaşır
Sırmalı kaftan yaraşır
Serv-i hıraman güzele

Burnuna zer hırzma ile
Cebhe zehep düzme ile
Başta oya yazma ile
Yakışır elvan güzele

Var mıdır âlemde eşi
Seyredin hüsn-i güneşi
Belde sibi elde teşi
Hoş olur Türkman güzele

Rühları gül, gonca femi
Kendi aşiret hatemi
Gezseler Rum ü Acem'i
Olmaya akran güzele

Serv-i sehi kametime
Kameti kıyametime
Gelse eğer davetime
Kesmeli kurban güzele

Emrine taat edelim
Cevrine gayret edelim
Haneyi halvet edelim
Bir gece mihman güzele

Câm ile mey süzdürelim
Bezme şeker ezdirelim
Seyderek gezdirelim
Bağ ile bostan güzele

Dertli'i efkendeleriz
Vasfını guyendeleriz
Can baş ile bendeleriz
Şimdi Alişan güzele

★

HAZRETİ ALİ VASFINDA MEDHİYE*

Saki-i Kevser'dürür Cennet'te Şir-i Girdigâr
Rahm-i maderden oluptur Mustafa'ya yadigâr
Oldu seyfinden anın din-i Muhammet âşikâr
Ya nice medhetmeyim, dünya ve ukba namı var
La feta illa Ali, la seyfe illa Zülfikar

* Aruz ölçüsüyle olan şiirler

Zevc-i bint-i Muhammet, ibn-i amm-i Mustafa
Ta ezelden ol'dürür sırr-ı Nebi'ye aşina
Varis-i peygamber ol'dür, vâkıf-ı sırr-ı Huda
Âl ü evladına bir canım dahi olsun feda
Ya nice medhetmeyim, dünya ve ukba namı var
La feta illa Ali, la seyfe illa Zülfikar

Hem Ali'dir, hem velidir, hem velayet şahıdır
Hem nücum-ü hem şemis, hem de felekler [mahıdır
İns ü cinnin zahir ü bâtında padişahıdır
Kâfirin küfrü'dürür, hem müminin penahıdır
Ya nice medhetmeyim, dünya ve ukba namı var
La feta illa Ali, la seyfe illa Zülfikar

Şafi-i ruz kıyamet- kâşif-i genc-i veli
Vâkıf-ı sırr-ı Hudadır, evliyalar ekmeli
Mesken etti kendini inkâr kılanlar esfeli
Mucizâtı kıldı irşat dehr-i dun'ı echeli
Ya nice medhetmeyim, dünya ve ukba namı var
La feta illa Ali, la seyfe illa Zülfikar

Ateşe "gül ol" dese, ateş gülistanlık eder
Güle baksa kahr ile, güller haristanlık eder
Mura kılsa iltifat, murlar Süleymanlık eder
Taşa "arslan ol" dese, taş elbet arslanlık eder
Ya nice medhetmeyim, dünya ve ukba namı var
La feta illa Ali, la seyfe illa Zülfikar

Bildiniz mi siz Yezit'in bağrının taş olduğun
Zahiren İslamlığın, batında kallaş olduğun
Tan kılman dertleriyle gözlerim yaş olduğun
Ayb görmen **Dertli**'nin sizler kızılbaş olduğun
Ya nice medhetmeyim, dünya ve ukba namı var
La feta illa Ali, la seyfe illa Zülfikar

★

Âşık bu fena mülkünün encamını söyler *
Saz remz ile dağın bahar eyyamını söyler

Devran beni yârimden ayırmış deyüp ağlar
Teyzane kiraz vaktinin ahkâmını söyler

Gör nice zayıf oldu deyu ta'na taşından
Tel, haddelerin cevr ü serancamını söyler

Gör perde usuliyle o hengâme de girmiş
Bam-ı feleğin ol baziçe-i damını söyler

Sofi, bizi bir dinle gel ibret kulağıyla
Dertli de ömür ruzunun akşamını söyler

★

Biz pir-i mugandan ezeli aldık icazet
Rez duhterini verdi bize, kıldı inayet

Çok ehl-i riya azlim için eyledi tedbir
Mansub olalı bizlere bu şehr-i melamet

Kimse alamaz kişverini ceyş ile ey dil
Bu mülke seni mâlik eden şah-ı vilayet

Koymazsa bizi cennete ger zahid-i hodbin
Tek görmeyelim ruyünü, vallahi isabet

Âşık olalı namus ü arı yele verdin
Rifat mi gelir **Dertli** sana böyle rezalet?..

★

* Kalenderiler.

Çekmek dileyen sineye ol kadd-i nihali
Ref'eylemeli evveli gönlünde melali

Zira o şuhun gönlü evi şöyle virandır
Gam ateşine yanmada pervane misali

Yazık o ciğer paresine, merhamet eyle
Evvel alıver dest-i köpeklerdeki mali

Tahsilden evvel boş yere hiç resm alınır mı
Sizlerde beğim böyle midir âdet-i vali

Hergâh ki gayrette kusur etmedi **Dertli**
Ey kan-ı sehavet, hele fikreyle şu hali

★

Gizli severim ben seni, Allaha âyândır
Zülf-i siyehin gibi akıllar perişandır

Sen hüsn ile Yusuf gibi Sultan-ı Mısır'sın
Kim görse beni der ki: Bu Yakub-ı Kenan'dır

Aşkınla kadem bassa bela bezmine uşşak
Me'kûlü ciğer paresi, içtikleri kandır

Vaslın yoluna bize nice va'deler ettin
İkrarına sabit kadem ol, ikrar imandır

Bir bağlamaya bağlanarak geçmede ömrüm
Dertli'ye beğim, lütf ü inayet ne zamandır?

★

İkbale zeval erse ne var, sende kemal var
Mağrur-ı kemal olma ki ardınca zeval var

Her bir kişinin talii devlette bir olmaz
Bir lokması yoktur ki yesin bunca rical var

Ahval-i perişanımı hiç de sorma efendim
Vallahi beğim boynuna, bu işte vebal var

Tek başıma olsam şâha gedaya kul olmam
Viran olası hanede evlad ü ıyal var

Dûr olmayı ister mi kişi öz vatanından
Ey **Dertli**-i biçare bu esrarda ne hal var

★

Kul başına âlemde gelen hükm-i kaderdir
Ol hükm-i kader bizlere miras-ı pederdir

Ben hırzısı, hırsız beni görmek nice mümkün
Görmez göze, duymaz kulağa sor ne haberdir

Ben kapımı kitler yatarım, il neme lazım
Çok il şugul-i zevkime gayetle kederdir

La havle ve la kuvvete illa hü ve billah
Aliyyülazim mümine her yerde siperdir

Mevtimde Müneccim Tepesi mansıbım olsun
Taşları cevahirdir onun, toprağı zerdir

Yoldan geçen ervahına bir fatiha versin
Kim görse desin: Tek şu mezar **Dertli** mezerdir

★

Âşık-ı sadık, muhibb-i Mustafa derler bize*
Dert ile gayretkeş-i Âl-i Aba derler bize

Biz güruha sorsalar: Ey kavm, siz kimlersiniz
Tabi-i şah-ı velayet Murtaza, derler bize

Aşk ile tığlar çekip münkire karşı durmuşuz
Ol sebepten kavm-i Süfyan: eşkıya derler bize

Can ü baş terkeyledik bizler imameyn aşkına
Bende-i şah-ı şehit-i Kerbela derler bize

Gerçi ben bir **Dertli**'yim derdim yetimler derdidir
Çek elin bizden tabiba, bideva derler bize

★

Bin gönül almış nişana yine tir-müjgânına
Girmek ister merhametsiz ehl-i aşkın kanına

Ayn-ı ibretle nazar kıldım cemal-i pakine
Kâfirin küfrüne benzer, müminin imanına

İncitir değdikçe her danen senin ey lü'lüan
Var tamah etme sakın asılmaya gerdanına

Berk-i terdir, rengini tağyin edersin goncamın
Esme ey bad-ı saba, girme gönül bustanına

Vasf-ı hubandan feragat geldi **Dertli** çaresiz
Nev-gazel güftem bugün mahbuplar sultanına

★

* Divanlar

Dilbere gülşane doğru gel dedim, gelmem dedi
Remz-i âşikâne doğru gel dedim, gelmem dedi

Gel dedim, gelmem dedi, nedir muradı dilberin
Yürü bizden yana doğru gel dedim, gelmem dedi

Gel ciğer-parem dedim, durdu kadeh nuş etmeye
Saki-i devrane gel dedim, gelmem dedi

Hatır-ı uşşakı gözle şahım ihmal eyleme
Ol ulu meydana doğru gel dedim, gelmem dedi

Dertli can kurbanın olsun, bir kadem bas yanıma
Nabedid eyvana doğru gel dedim, gelmem dedi

★

Gerçi kim dil verdin amma hubların serdarına
Bir nigâh-ı merhamet kılmaz dil-i bimarına

Ab ü ateş, hâk ü baddan gör ne bünyat eyledi
Sad hezaran aferin mamur eden mimarına

Gerçi çok sözler bilirsin vaız, amma neyleyim
Aklın ermez âşık-ı sadıkların esrarına

Her giren akilleri divane eyler koyverir
Aferin pir-i muganın hane-i hummarına

Kâfirin küfrü bizim imanımızdır ta ezel,
Ta ezel dil bağladık Kaalu-Bela ikrarına

Iyd-i adha gelse, kurban eylese âşıkları
Dertli can vermek diler şemşir-i cevherdarına

★

Gülşen-i âlemde bir nevres-fidan eğler beni
Çeşmi afet, kameti serv-i revan eğler beni

Bağlasan zencir muhkemlerle durmaz gönlümüz
Ah ne çare bir melek-meşrep cevan eğler bizi

Gerçi eğlenmek ne mümkündür şu menhus beldede
Bir gönüller uğrusu ebru-keman eğler bizi

Bağban sormaz mısın bir kere ahvalim benim
Meyva-i ruyündeki amber-feşan eğler beni

Dertli her bir yerde eğlenmezdi amma neylesin
Lütfu çok, ihsanı çok bir Alişan eğler beni

★

Kande görsem nazenin kec kec nigâh eyler bana
Taht-ı zülfe gizleyip vechin, siyah eyler bana

Buseler ikrar eder, durmaz sözünde, tez döner
Mevlevidir sevdiğim, her gün külah eyler bana

Zülfü leylimdir, cemal-i paki yârin gündüzüm
Bir yüzün şems eyleyip birin de mah eyler bana

Halk-ı âlem aşk ile rüsvalığım seyretseler
Kâfir olsa hâlimi gördükte ah eyler bana

Mülk-i dilde hükmeder, sultanıdır ben **Dertli**'nin
Her ne cevretse vefadır padişah eyler bana

★

Kıl tahammül ey gönül, gör kimyadır sabır
Aç gözün ızhar-ı candır, feyz-i Mevladır sabır

Okunur ispat ile ayat-ı Fürkan, dört kitap
Bin bir ismin hatmi manalarda kübradır sabır

Gör vücudun kasrını, sultan-ı Hu'dur Hu diyen
Sure-i Seb'almesani, yed-i beyzadır gönül

Buldular bunda kemali evliyalar sabr ile
Azın-i rahın lakin evsafında evladır sabır

Sabr ile cümle muradı verdi Rabbül-âlemin
Vird-i ezkârın senin her demde esmadır sabır

Gayrı geç de birliğin esrarını fırk eyle gel
Hem şeriat hem tarikatte ranadır sabır

Küntü kenzen sırrı bu dünyadadır bak ta ebed
Der ki **Dertli** hame-i kudrette imladır sabır

★

Kimse bilmezken vücudum varlığın pinhan idim
Kimseler görmez iken, evvel yine insan idim

Ger sorarsan hace-i evvel mekânımdan benim
Kâf ü nun sırrındaki kurb-i azımüş'şan idim

Çar anasır içre şimdi şöyle mahbus olmuşum
Nur kandilinde evvel manzar-ı Sübhan idim

Akıbet devran beni saldı diyar-ı gurbete
Ah o günler kandedir kim vasıl-ı canan idim

Dertli'ya bilmez misin, hükm-i kaza eyler zuhur
Hükmüne ram ol, deme: Falan ibni filan idim

★

Kurb-i Haktan dur eder dünyada çok mal olması
Hakka yol vermez be gafil, dehre meyyal olması

Padişah da rahat olmaz, saltanat kaydın çeker
Padişahtan yahşidir aşk içre abdal olması

Giymeden atlas libas, yahşi safadır âşıka
Başta bir tac-ı kalender, hırka ve şal olması

Zahidin bezminde kesret dinlemekten hoş gelür
Kûşe-i vahdette öz halinle hoş-hal olması

Dertli, dostum kadrin anlatmak içindir âleme
Çarsu-yı kabiliyyet içre dellal olması

★

Ok gibi hublar beni yaydan yabane attılar
Bilmediler kadrimi, ehven behaya sattılar

Iyd-i vuslatta güzeller buseler vadettiler
Vermediler hasılı bu gönlümü aldattılar

Biri Şirin, biri Leyla bu iki meh-pareler
Kûhkenle Mecnun'u dağdan dağa atlattılar

Ol kara gözlü gazali bulmaya iz kestiler
Kelp rakip, ol şuhu da tavşan gibi kanlattılar

Gördüler Ferhat ü Kays efsane-i aşkım benim
Ben gelince adları zir-i semine battılar

Hani ya vasfettiğin dilber senin sadık deyu
Dün gece ol dilberi bir badeye oynattılar

Gördüm ol huri-sıfat ülfet eder ağyar ile
Hasedinden **Dertli**'yi toplar gibi patlattılar

★

Raz-ı aşkın dilde pinhan eylerim canım gibi
Sine-i gencinede mahfuzdur imanım gibi

Nale vü feryadına bais nedir bülbül senin
Yoksa bir goncan mı var verd-i handanın gibi

Gülsitan-ı âlemi bir bir temaşa eyledim
Bir sanavber görmedim serv-i hıramanım gibi

Geşt-i âlem eyleyüp gezdim cihanı, bulmadım
Laciverdi kubbenin altında sultanım gibi

Hâk-i dehri günde bin kerre sulasa bağban
Bitmemiş, bitmez felek devrinde Bustan'ım gibi

Çok gönüller gezdin ey abdal-ı aşk, seyyah olup
Bir haraba uğradın mı kalb-i viranım gibi

Rişte-i reyhane teşbih etme zülfün **Dertli**'ya
Sümbül-i bağ olmaya kâkül-perişanım gibi

★

Yâr bil, ağyarı bil aklın başında yâr iken
Fevt-i fırsat eyleme, fırsat yedinde var iken

Evvela Hak, badehu Devlet rızasın hoş gözet
İltifat-ı hazreti Sultan Mecit derkâr iken

Âleme cud ü sehanı kimdir inkâr eyleyen
Lütf ü ihsanın bugün hurşit gibi ızhar iken

Gayre göstermek ne lazım defter-i a'malimi
Sen mürüvvet ma'dani sancakta defterdar iken

Böyle derman etmemek layık değildir şanına
Dergehinde **Dertli**-i biçareniz bimar iken

★

Cemalinden kemal ahzetmede cismimdeki canım*
Sıfat-ı zatı pakindir elest bezminde imanım

Kemal-i kudretinden âdemi zat eylemiş zatım
Şükür, eşya ile halketmemiş, hilkatte insanım

Nicin zemmeyledin vâız, beni bezm-i aziminde
Terahhüm kılmadın mı halime zalim, müselmanım

İbare torbası ağzın açarsın kavm-i nadana
Ulum-ı cüz' ile dava kılarsın, dersin: İrfanım

Nedir derdin deyu bu **Dertli**-i naçara sormazsın
Risalet hatemi Ahmet yolunda şöyle kurbanım

★

Getir saki mey-i enguru, el tutmaz ayak tutmaz
Anı zahit yasak ettiyse, aşk ehli yasak tutmaz

Çıkıp kürside vaız tahtalar dövme, gulüv etme
Harabat ehli zira pendine asla kulak tutmaz

Müdara-yı maişet-çün hay huylar, zühd ü takvalar
Gıda-yı nefs içün sultana âşıklar çanak tutmaz

Ne denlü ettim ıtlak der isen kazibsin ey sofi
Bu nefs-i pire-i zenden hiç gönül geçmez, talak
[tutmaz

İlişmen **Dertli**'i biçareye, derdiyle haşrolsun
Anı dünya vü uhra uğrular çalmaz, ulak tutmaz

★

* Semailer.

Hasudun ey sehavetkânı mirim hadden efzundur
Bihamden ahter-i bahtım şeref burcunda
[meskûndur

Serir-i izz ü ikbalin ser a ser zerle mefruştur
Atâ vü adl ü ihsanın bugün Hatem'le mevzundur

Sana bu mesned-i vala beğim, zaten tecellidir
Veli zâhirde derler gerçi ihsan-ı Hümayundur

Dua-gû bende-i naçizinim dergâh-ı lutfunda
Gedaya merhamet kılmak beğim, beğlerde
[kanundur
Kusurdan hali olmaz bir dakika astanında
Efendim, **Dertli**'yi bilmez misin ki eski
[mecnundur

★

Hilafım yok, kasem billah, bu yolda sahibim
[sensin
Bir aciz, bikes ednayım, hayırlı sahibim sensin

Bir azatsız kulum, kulum, satmaya dellalım nida
[etse
Dolaştırsa pazarlarda satılsam talibim sensin

Muinim, dest-girim, mihribanım yok deyip
[gezdim
Seni mihr-i vefa buldum, ezelden gaibim sensin

Hekimler oldu âciz hem deva-yı derd-i dilden kim
Benim derdim devasızdır, tabib-i hazıkım sensin

Benim ismim yazılmış defterin tahtında bir âşık
Ezel bezmindeki tahrir-i hale kâtibim sensin

Ümidim vardır âciz **Dertli**'nin elbette zatında
Kerem-kârım, efendimsin, münasip, layıkım
[sensin

★

Niçin ah sevdiğim gençlik edersin, dem bu dem
[dersin
Heva-yı nefs ile tefrik olursun, kande gam dersin

Şu denlü hüsnünü seyreyledim, bir buse vermezsin
Söze gelse bulunmaz ben gibi sahib-kerem dersin

Ne dem var bezm gâhında, ne dem haliyle hem
[dem var
Hayflar, ehl-i aşk beyninde kendin ehl-i dem
[dersin

Şarab-ı la'lin istersem, helahil zehr hazırdır
Vefadan dem vurur uşşakıma cevr istemem
[dersin

Taaşşuktan müberra, na halef sazende gördükte
Kulağın çınlasın, kande acep **Dertli** dedem
[dersin

★

Sür ey saki ayağın, gel eriştir cam-ı gülfamı
Cihan mülkünde her bir varlığın yokluktur
[encamı

Ne denlu padişah olsa cihandah kâm alur sanma
Biraz gün gösterir amma, nihayet eyler akşamı

Felek bir pehlivandır kim, ayağın kimseler
çelmez
Sakın meydana at sürme, bilirsin kûr-ı Behram'ı

Ne peygamber, ne mürsel, ne veli kalmıştır
âlemde
Gelip geçti fenadan, kaldı dillerde serencamı

Terezzuk kaydına düşme sakın âlemde ey **Dertli**
Seni mesrur eder birgün Huda'nın lütf ü in'amı

★

Şeha Hakka ibadet kıl, Muhammet Mustafamız
var
Veliler serveri tahkik Ali'yül-Murtazamız var

Melamet hırkasın giydik, bulup hem sırr-ı
ekremde
Bihamdüllah veli eşref, bizim tac ü abamız var

Şehid-i Kerbela Hüseyn dahi evlatları için
Bugün mah-ı Muharremdir, Yezit ile nizamız var

Dinimiz din-i tahkiktir, değildir münkiri taklit
Kamu eşyaya perdeler çeken, derde şifamız var

Tesadüf **Dertli**-i naçar, bize perde hicap olmaz
Kamu müminlerin yâri, bizim bari Hudamız var

★

Vefasın görmedim, ol şuha meftun olduğum kaldı
Düşüp sevdasına âlemde mahzun olduğum kaldı

Görüp gözyaşıma rahm etmedi devletlu sultanım
Döküp ab-ı sirişki, dide pür hun olduğum kaldı

Cefa vü cevrine razı olurdum ben o dil dârın
Ana va'dettiğim can işte, medyun olduğum kaldı

Ümidim, **Dertli**'ye derman edersin der idim hâlâ
Senin derdinle şahım, derdi efzun olduğum kaldı

★

Kapladı baştan başa dünya vü mafihayı aşk*
Çerh-i gerdune zerefşan eyledi kimya-yı aşk
Âlem içre her kişi andan haberdar olmamış
Ya ne bilsin neydüğün nuş etmeyen sahba-yı aşk

Can gözün habdan uyandır, sen dahi uyanı-gör
Ateş-i aşk içre gel pervane veş yananı gör
Rah-ı aşk içre kadem bas, âşık-ı meydanı gör
Her biri bir nam ile sürmektedir dava-yı aşk

Sad hezar tahsin ederler **Dertli**'ya nazmın gören
Gerçeği fehmeylemez esrar-ı aşkı bilmeyen
Var ise gelsin fütuh-ı dar-ı aşk oldum diyen
Dil derunun içre her yüzden verir fetva-yı aşk

★

* Murabbalar.

Şeha kaldır meded zülf-i semen-sayı süründürme
Düşürme hâke, lütfet, ehl-i sevdayı süründürme
Sürünsün gam değil ağyar, beğim uşşaka hacet ne
Yanınca gezmesin bari, şu rüsvayı süründürme

Deva-yı vaslın ey cana hayat ise bahasın kes
Koma bin türlü illetle, bu derdin macerasın kes
O kem-perver deme şahım, cevap eyle arasın kes
Adalet vaktidir şimdi, bu davayı süründürme

Senin'çün çektiğim derd ü belayı bir şümar eyle
Ya öldür ya azat eyle, ya gel zahmin timar eyle
Ya sun la'l-i lebinden, bende-i aşkın humar eyle
Ya çal taşa kırılsın, camı sahbayı süründürme

Kıyamet, haşre dek cana gönülde gam sürünsün mü
Süründürdün yetişmez mi, dahi bir dem sürünsün mü
Bu halde **Dertli** veş mihnetteki âdem sürünsün mü
Gel insanfet, medet şahım, bu ednayı süründürme

★

ELİF-BA DESTANI*

Elif: Edirne'de sanat eyledim
İdris'ti ortağım, iplikçi hâlâ
Be: Bir vakit berberlik ettim Bursa'da
Bekir'di çırağım, balıkçı hâlâ

* Değişik türler.

Te: Tiflisli Timur terlikçibaşı
Se: Sakça'da semercidir kardaşı
Çim: Çorum'da Cafer Çizmecibaşı
Ha: Hama'da Hasan hamamcı hâlâ

Hı: Harput'ta Halil hatipmiş meğer
Dal: Debre'de Davut dervişlik eder
Zel: Zile'de Zâkir zencirin yeder
Rı: Razgrad'da Ramazan rakıcı hâlâ

Ze: Zeytun'da Zübeyr zeytin yapardı
Sin: Sinop'ta Salim sedef takardı
Şın: Şumnu'da Şakir şerbet satardı
Sad: Samakov'da Sadık sandıkçı hâlâ

Gayn: Galata'da Galip Gafur pehlivan
Fe: Filibe'de Ferhat, fesci bezirgân
Kaf: Kalkandelen'de Kadir kılıççı heman
Kef: Girit'te Kâmil gümrükçü hâlâ

Lam: Lâleli'de Lutfi lüle yapardı
Mim: Musul'da Musli meyve satardı
Nun: Nazilli'de Nazif nusha yazardı
Vav: Van'da Veysel varakacıdır hâlâ

He: Hintli Hip hele neylerdi
Ye: Yanya'da Yahya yağlık işlerdi
Dertli düşünmeden yalan söylerdi
Adını koydular yalancı hâlâ

★

DEDİM - DEDİ

Dedim – Dilber, senin nazik vücudun
[naz-perverdir
Dedi – Gayet latif, amma ve lakin rengi
[ahmerdir
Dedim – Azaların bir bir sual etsem izin var mı
Dedi – Maşukun ey âşık, mürüvvet ehli
[dilberdir
Dedim – Evvel haber ver kamet-i kadd-i
[drazından
Dedi – Sanma sakın servi, değil, Tuba vü
[ar'ardır
Dedim – Giysuların gaddar, işittim ben senin
[gayet
Dedi – Tahkik, anın her bir teli üç başlı
[ejderdir
Dedim – Ebruların vasfın ne günadır, bana söyle
Dedi – Kim, katl-i uşşaka çekilmiş resm-i
[cevherdir
Dedim – Ol ahu çeşmin, fitne-i gamzen nedir
[söyle
Dedi – Cellat biri, âşıkların katline hançerdir
Dedim – Mecmu-ı hüsnünden haberdar olmadım
[gitti
Dedi – Mümkün değil vasfim, vücudum genc-i
[gevherdir
Dedim – Hüsnünde ben pervane veş bezmi küşat
[etsem
Dedi – Belkim yanarsın sen, o bir şem-i
[münevverdir
Dedim – Şahım, kul olmaktır murâdım
[astanında
Dedi – Layık değil, lâyık olanlar sim ile zerdir

★

FES HAKKINDA

Al renkler bahşeder ruhsare-i hubana fes
Benzemez mi şah-ı gülde gonca-i handana fes

Şöyle örter bastırır perçemleri mahfuz için
Hail olmak maksadı manzure-i düşmana fes

Kudret-i Mevla ile günden güne şöhretlenip
Başların üstünde yer buldu gelip meydana fes

Kurt ile ağnamı gezdirdi beraber dünyada
Adl-i seyfî şayi etti milket-i Osmâne fes

Kahr-ı a'da kılmaya çekti süyuf-ı Haydar'ı
Anın için rengi al oldu, boyandı kana fes

Padişahlıktan murat kanundur ancak âleme
Haşre dek yad olmaya kanun yeter Sultana fes

Nice serdengeçtiyi serden geçirdi, tığ ile
Dal-kılıçlar zümresin daldırdı hep ummana fes

Bağbanın bağların soldurdu bad-ı kahr ile
Han ü manın şöyle kıldı anların virane fes

Barek-Allah hoş yaratmış, Hak nazardan
[saklasın
Âl-i Osman Devleti Sultanı Mahmut Hana fes

Fes değil medhiyye-i festen muradım **Dertli**'ya
Bir veseledir dua-yı Hüsrev ü Hakan'a fes

★

SÖZLÜK

abdal derviş, yoksul tekke ve tarikat mensubu
abdal-ı aşk seviden perişan kişi
ab-ı hayvan içenleri sonsuz yaşama kavuşturan efsanevi su
ab-ı kevser kevser suyu
ab-ı sirişk gözyaşının yaşı *(yanlış tamlama)*
Âdemi zat eylemek Âdem'i yaratmak
adl-i seyf kılıcın adaleti
adu düşman
afet-i devran aşırı derecede güzel kadın
afitap güneş
agâh-dil *(doğrusu: agâh-ı dil)* gönül halinden anlama, gönülü anlama
ağnam koyunlar
ağyâr düşman, yabancı
ahmer kırmızı
ahsen-i takvim en güzel biçimde yaratış, en güzel biçimde yaratık
ahter yıldız
ahteran yıldızlar
ahter-i baht talih yıldızı, alın yazısı
ahu veş ahu gibi güzel, ceylan gibi
ahval-i perişan perişan durumlar
ahzetmek edinmek, almak
âl-i Muhammet: Muhammet'in soyu
âli nesep yüce soy, yüce soylu

âl-i Osman Osman soyu, Osmanlı Devletinin soylusu
âl ü bende soy ve kul, köle
Ali-yül-Murtaza seçkin beğenilmiş Ali, Hz. Ali'nin takma adlarından biri
amber efşan amber saçan *(yüzde yeni çıkmış tüyler)*
anasır-ı erbaa dört öğe *(hava, su, ateş ve toprak)*
andelip bülbül
ar'ar servi, ardıç türünden güzel bir ağaç
arsa-i malışer malışer alanı
arş ü kürsi yer ve gök
âsân kolay
asitan *(astan)* eşik
asmân *(asuman)* gökler
âşık-ı şeyda çılgıncasına âşık
âşkâre *(âşikâre)* açıkça, açık olan
aşk babı aşk kapısı
aşk bahri sevi denizi
aşk fesadı aşk tedirginliği, aşk derdi
aşk-ı nâr ateşin aşkı
atâ bağış, armağan
ayat-ı fürkan Kuranı Kerim'in ayetleri
Aynaroz Selanik'in güney doğusunda manastırı ile tanınmış kent
ayş ü sefa yiyip içip eğlenme
azadsız kul özgür olamayacak köle
azm-i rah yola azmetmek, bir şeye niyetlenmek

bab kapı
bab-ı ihsan bağışlama kapısı, her şeye karşın kapısı açık olan yer
bab-ı velayet ermişlik kapısı, ermişlik yolu, evliyalık kapısı
bad-ı bahr deniz yeli
bad-ı kahr kahır yeli, kahredici yel
bad-ı saba seher yeli
bahr deniz

bam-ı felek feleğin damı, göklerin damı

baran yağmur

barek-Allah Tanrı mübarek etsin

bâri yaratan, yaratıcı

basiret biliş, seziş

başkesmek bir kimsenin saygı duyduğu kişiye başını eğerek saygı duruşunda bulunmak, emrine uymak

batn *(batın)* karın, soy, kuşak

bay ü geda bay ve kul, buyurucu ve buyurulan

bazar-ı aşk sevi pazarı

baziçe oyuncak

baziçe-i dam tuzağın oyunu

bedrüd'düca tutulmuş ay, karanlıkta kalmış ay

begayet son derece, pek

beğlendirmek bey durumuna getirmek, onurlandırmak

bela bezmi dert ve acılar meclisi, "bezm-i dest"teki "evet meclisi"

bende kul, köle

bende-i aşk sevi kölesi

bende-i şah-ı şehid-i Kerbela Kerbela şehitlerinin şahı Hüseyin'in kölesi

benefşe menekşe

benlik davası her şeyi kendi düşüncesine uydurma

benlik kapısı bencillik kapısı

berdar olmak asılmak, idam olmak

berkarar kararlı, yerleşmiş

berk-i ter taze yaprak, yeşil yaprak

bermeki Harun Reşit'in ünlü veziri Bermek oğullarından Cafer'e değini

berk ü bar yaprak ve meyve

beyt ev, mukaddes ev, Kâbe

beytullah Tanrı'nın evi, Kâbe

beyaza çekmek bir yazıyı güzelce yazmak, müsveddeden doğru ve güzel yazmak

bezm konuşma ve eğlence meclisi, toplantı, içki toplantısı

bezm-i âdem yokluk toplantısı *(Tasavvufa göre yokluk âlemi olan dünyada yaşama)*

bezm-i âlem dünya denilen toplantı alanı

bezm-i âşıkan âşıklar meclisi,

bezm-i divan saz şairlerinin toplantısı

bezm-i elest Tanrının, "Ben sizin Tanrınız değil miyim?" dediği toplantı

bezmgâh toplantı yeri

bezm küşat etmek toplantıyı açmak

bidert dertsiz, kaygısız

bidevlet talihsiz, gün görmemiş, zavallı

bihamdullah Allaha şükürler olsun ki

bihamdan Allaha şükürler olsun

bihemta eşsiz, dostsuz, kimsesiz

bihuş aklı gitmiş, baygın

bikes kimsesiz

bineflı-i Cebrail Cebrail'in üflemesiyle

bineva kimsesiz, sahipsiz, yalnız

Bisütun Ferhat'ın deldiği dağın adı

burc-ı beden vücut kalesi

buseylemek öpmek

bustan bostan

bühtan iftira

bülbül veş bülbül gibi

bülbül-i şeyda çılgınca âşık bülbül

bünyat yeniden yapma, temel kurma

bünyat etmek temelini atmak, kurmak, yapılamak

bürhan belge, kanıt

cam kadeh, içki bardağı

came giysi

cam-ı cem Cem'in kadehi *(İran mitolojisine göre, şarabı ilk kez bulan Cem olduğundan, her zaman, cam ile birlikte kullanılır)*

cam-ı gülfam gül rengindeki kadeh, şarap kadehi

cam-ı zehir *(zehr)* zehir kadehi

can tarikata girmiş kişi, derviş, mürit
canan sevgili
cebin alın
cem etmek toplamak
cem olmak toplanmak
cemal güzellik, yüz güzelliği
cemal bağı güzellik bahçesi
cemal-i pak temizliğin güzelliği, temizlik güzelliği
cemalüllah Tanrının güzel yüzü
cevher-i yekta biricik yaratılış, paha biçilmeyen cevher
cevlan etmek dolaşmak
ceyş asker
cihan mülkü dünya
cüda ayrılık
cüda düşmek ayrı düşmek, gurbette kalmak
cünun deli
cünun-ı aşk sevi delisi, seviden delirmiş kişi

çar anasır dört öğe *(ateş, su, toprak ve hava)*
çaresaz umarsız
çarh-ı devran zaman çarkı, talihin çarkı
çarsu çarşı, satak
çekmiş keşidesin çekeceğini çekmiş, oklarını germiş
çemen illeri çimenlikler, çayırlıklar
çeng bir tür telli saz
çerh-i gerdun dönen dünya, felek
çeşm göz
çeşm-i şirin Ferhat'ın sevgilisi Şirin'inki gibi güzel olan göz
çevre yan dört bir yan, dört yön
çille-i aşk sevinin çilesi, sevinin acısı
çille-i felek feleğin çilesi, feleğin acısı

dam tuzak

daman etek
dane-i hal ben, tane durumundaki ben
dane-i vech yüzdeki ben
dar darağacı, asılacakları asmak üzere hazırlanan düzen
Dârâ debdebe ve tantanası ile yazında adı anılan İran hükümdarı
Dârâ-yı şevket büyüklük ve iriliğin Dârâ'sı
dar-ı şifa *(dâr-üş-şifâ)* sayrılarevi, hastane
dardağan allak bullak, darmadağın, perişan
dava etmek savında bulunmak, iddia etmek
daye dadı, lala
defter-i amal yapılan işlerin yazıldığı defter
defter ü divan kütük, resmi kayıtların yazıldığı defter
dehan ağız
dehre meyyal olmak dünya malına düşkün olmak, dünya nimetlerine düşkünlük
dem zaman
derdiment zavallı, derdi ve kederi olan
dergâh-ı lütuf lütuf kapısı, lütuf yeri
dergeh kapı, huzur, koruma evi
derkâr açık ve ortada
dermane *(derman)* ilaç, umar
derun iç
dervişan dervişler
dest el
destgir birinin elinden tutan, birine yardım eden
derya deniz
devlet büyük rütbe, büyük makam
devletli *(devletlu)* büyük makam sahibi, yüce kişi
devr-i felek dünyanın dönüşü, talih, baht
devriye tasavvuftaki Tanrıdan gelip Tanrıya dönmeyi öngören "devir kuramı"nı işleyen koşuk
dıraht ağaç
dide göz
dide-i ikbal ilerleme gözü, ilerleme yolu, gözü ilerlemede olma
dide pür-ab çok ağlama, gözün yaşla dolması
dide pür-hun kanla dolu göz, kanlı göz, kanlanmış göz
dil gönül

dil mülkü gönül ülkesi

dil naşat *(dil-i nâşad)* şen olmayan gönül, üzüntülü durum

dil teşne yüreği yanık, seviden yanık

dil vermek gönül vermek, birini çok sevmek

dildar sevgili

dil-i bimar hasta gönül, üzüntülü gönül

dil-i divane serseri gönül, deli gönül

dilrüba gönül alan, gönül çeken

dini tahkik dinin gerçek anlamı, dinin gerçeği

diş kirası varlıklı kişilerin iftara çağırdıklarına kese-ler içinde verilen para armağanı

divan halk şiirinin, divan şiirine en yakın türü olup uyak ve biçim düzeni gazelin aynısı olup ölçüleri de hece değil, aruzdur

divan huzur, kat, yüce bir makamda oturanın katı

diyar-ı Rum Osmanlı döneminde Anadolu

don renk; giysi

dört kapı şeriat, tarikat, hakikat ve marifetin sözü ediliyor

dubara hile, yalan dolan, kandırma

dua-gû dua eden, duacı

durlanmak temizlenmek, arınmak

dur olmak uzak olmak, uzakta bulunmak

dürdane inci tanesi

edacı çok nazlı ve cilveli

edna alçaklar

efkende *(efgende)* yıkık, yıkılmış

efzun olmak aşkın olmak, taşkın olmak

ehl-i aşk sevi sahibi, âşık

ehl-i dem arkadaş, içki arkadaşı, iyi arkadaş

ehven beha ucuz eder, bestelerde ucuz baha'ya geçme

ekber büyük, en büyük

ela do moni do kilisa *(Rumca)* "buraya gel kilise yalnız burada" anlamına

ela do ne sefiliyo *(Rumca)* "buraya gel işte sevgi" anlamına

elbir etmek işbirliği yapmak, birlikte çalışmak

elest bezmi Tanrının insanları yaratıp onlara seslendiği toplantı yeri

elestü Tanrının insanları yarattığı en eski zaman

elfazlamak saçma sapan şeyler söylemek

emir-i sevda sevi hükümdarı, burada ise komutan

encam son, işin sonu

endaze eski bir uzunluk ölçüsü, hesaplama, ölçüp biçme

envar-ı dü çeşm iki gözün nurları, ışıltılar

enver çok parlak

erba anasır *(anasır-ı erbaa)* dört öğe

erbâb-ı aşk aşktan anlayan

erenler ermiş olan kişiler, tarikatın üstdüzeyindeki kişiler

erenler bezmi tarikatın üst düzeyindekilerin toplantısı

erham sema'llah Tanrı'nın merhamet ve yüceliğine telmih

ervah ruhlar

ervah-ı dil gönülden bağlanma anlamına yanlış deyim

esb-i aşk sevi atı

esb-i naz naz atı

eser iz

esma adlar

esma çekmek din açısından kutsal sayılan adları sürekli söylemek

esrar sırlar, gizler

esrar-ı Murtaza Hz. Ali'nin bilip başkalarının bilmediği bilgiler

eş'ar şiirler

evla birinci

evlad ü ıyal çocuklar ve eş

evrad Kuran'dan seçilme her vakit okunan bölümler, ağızlarda her zaman dolaşan sözler

evrad-ü ezkâr dilden düşürülmeyen sözler ya da adlar

evrak-ı hüsn güzelliğin yaprakları

eyvan kemerli büyük bina, köşk, sofa, divanhane
ezel başlangıcı olmayan geçmiş zaman
ezel bezmi en eski meclis, Tanrının insanları topladığı ilk meclis

fasık fitneci, kötü huylu kişi
fasl-ı nevbahar ilkbahar mevsimi
fena mülkü geçici ülke, dünya, yeryüzü
fers satranç taşlarından olan at
fetva-yı aşk sevi fetvası
fetv-i fırsat fırsatı kaçırma
feyyaz-ı mutlak herkese iyilik ve bereket veren, Tanrı
figan inleme, hayıflanma
fil satranç taşlarından biri
fitne-i gamze gamzenin fitnesi
firak ayrılık, ayrı düşme
fütuh-ı dar-ı aşk sevi ülkesini fetheden

gaddare uzun kama, iki tarafı keskin kılıç
gâhi *(gehi)* arasıra, bazı bazı
galat yanlış, büyük yanlış
gam-ı hicr ayrılık derdi
gam ü kasvet keder ve sıkıntı
gamze göz kırpma, naz ile bakma
gark olmak batmak, boğulmak
gavvaş dalgıç
gayretkeş-i âl-i aba Hz. Muhammet'in ailesine bağlı
gazal ceylan
geda dilenci, yoksul
genc-i cevher cevher hazinesi
gençlik etmek cahillik etmek, hoppalık etmek, halden anlamamak
gerdiş *(girdiş)* dolanış, dönüp dolaşma
geşt-i âlem eylemek dünyayı gezip dolaşmak
geşt ü güzar gezme, dolaşma
geşt ü güzar etmek gezmek, dolaşmak, gezip dolaşmak

geysü *(gisû)* perçem, zülüf, yandan sarkan saç
gıllügış iç bozukluğu, gizli düşmanlık
gılman köleler, hizmet edenler; cennetteki erkek melekler
girdap su çevrintisi, burgaç
girdab-ı mihnet sıkıntı burgacı
giryan ağlayan, ağlayarak
girye etmek ağlamak
girdigâr Tanrı
giysû saç, yandan sarkan saçlar
gonca lep gonca dudak, dudağı gonca gibi
gonca-i handan gülen gonca, dudakların gülerken açılışı
göft *(güft)* söz, lakırdı, güfte
gulam erkek çocuk, delikanlı
gulgule gürültü, çığıltı
gulüv saldırma, taşkınlık, taşkın söz
gurre-i mah ayın parlaklığı
gûş kulak
gül-i rana dışı sarı içi kırmızı olan güzel bir gül türü
güllc-i aşk sevi güllesi, sevi mermisi
gülşen-i dehr gül bahçesine benzeyen dünya
gülşen-i hüsn güzelliğin gül bahçesi
güman sanma, sanı
güna *(gûna)* türlü, renk renk
güruh kalabalık, topluluk

habip sevilen, sevgili
habtetmek bir tartışada karşıdakini mantık ve sözle mat etmek
hadde madenleri ince tel olarak çekmeye yarayan alet
hail olmak engel olmak, engellemek
Hak Tanrı
hâk toprak
hakikat bahri gerçek denizi
Haktan hayâ kılmak Tanrıdan utanmak
Haktan nutuk gelmek Tanrı'yla konuşma olanağını sağlama durumuna gelmek

hal yanaktaki ben

halas kurtuluş

hali olmak kusursuz olmak, kusurdan arınmış olmak

halketmek yaratmak

halk-ı âlem dünyanın insanları

Hallak-ı cihan dünyayı yaratan, Tanrı

halvet yalnızlık

hamayıl iple boyna asılan büyük muska

hame-i kudret güç kalemi, Tanrının kalemi, alınyazımızı yazan kalem

hande etmek gülmek

han ü man *(hanüman, hanıman)* soy, aile, sülale

haraba kul olmak içkinin ve meyhanenin tutsağı olmak, sürekli yoksul yaşamak, dervişlik yolunu tutup dünya nimetlerinden el çekmek

Hasan Kerbela'da öldürülen ve Hz. Ali'nin oğlu olan kişi

hasret-i kad uzun ve güzel boyunun özlemi

haşre dek mahşere dek

hatem mühür

Hatem tai cömertliği ile ünlü eski beylerden biri

hatır-ı uşşak âşıkların hatırı

hatmolmak tamama erişmek, enikonu sonuna gelmek

haya utanma, günahtan kaçınma

Haydar Hz. Ali'nin lakaplarından biri, aslan

hayf haksızlık, zulüm

helahil zehr çok etkileyici zehir

hemta eş, aynı derecede

hemvar düz, uygun

hemyaze esnemek, karşısındakini küçük görmek

hengâme kavga, gürültü

hesap çekmek elçekmek, caymak, vazgeçmek

heva-yı nefs canlılığın isteklerine kapılma

hırızma kadın ve kızların burunlarının bir yanını deldirip taktıkları süs

hicaz bir musiki makamı

hicr ayrılık

hicr ü efkâr ayrılık ve sıkıntı

hicran ayrılık acısı
hilkat yaratma, yaratış, yaratılıştaki yapı
himmet çalışma, çabalama
hitap almak Tanrı'nın buyruklarını dinlemek, onları almak
hitab-ı elest Tanrı'nın, "ben sizin rabbiniz değil miyim" demesi
hub cemal güzel yüzlü
huban güzel insanlar
hubb-ül-vatan yurt sevgisi
Huda Tanrı
hun-ı dide gözyaşı
huri sıfat huriler gibi iyi
hurşit güneş
huzur-ı devlet padişah katı, yüksek makam yanı
hükm-i kader alınyazısının yargısı, kaderin ortaya koyduğu durum
hükm-i kaza Tanrı'nın yazısı, alınyazısı
hüma cennetkuşu
Hürmüz tacdar (Hürmüz-i tacdar) tac sahibi Hürmüz
Hürmüz İslamiyetten önceki İran dininde iyilik ve aydınlık Tanrısı ve bir İran hükümdarının adı
hüseyni perdesi Türk müziğinde bir perde
hüsn güzellik
hüsn-i etvar davranışların güzelliği
hüsn-i meh-i Şaban Şaban ayının güzelliği
hüsn ü etvar güzellik ve davranışlar
hüsrev hükümdar, burada Hüsrev Paşa
hüsrev-i gül gül hükümdarı
hüsrev-i huban güzellerin hükümdarı, güzeller güzeli

ıtlak etmek bağını çözmek, boşamak
ibare torbası saçma sapan laflarla doluluk
icazet izin, diploma
iftar-ı vasl kavuşup birleşme iftarı
ihsan-ı hümayun padişahın bağışı
ikbal talih düzgünlüğü, işlerin iyi gitmesi, yükselme yolu

ikrar pazarı sevi oyunu, söz verme pazarı

ikrar vermek itiraf ve kabul etmek, ifade vermek

ilam bildirme, anlatma, mahkeme kararı

illet hastalık, bela

iltifat-ı Hazreti Sultan Mecit Osmanlı padişahı Sultan Mecit'in gönül alması

imameyn iki imam, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin

inam nimet verme, iyilik etme

inayet iyilik, lütuf

irad-ı felek feleğin geliri, feleğin dile getirdiği

irşat doğru yolu gösterme, uyarma

ism-i Ali lafeta "Ali'den daha cömert ve yiğit yoktur" anlamına

iyd-i adha kurban bayramı

iz kesmek iz sürüp yolunu kesmek, iz sürmek, ardından gitmek

izhar gösterme, ortaya çıkarma

izz ü ikbal izzet ve ikbal, yücelik ve yükseklik, yücelme ve yükselme

kaba sofu dinin yalnızca dış buyruklarına ve yasaklarına uyan kişi

Kâbe-i hüsn güzellik tapınağı

kadd boy

kadd-i nihal dal boylu, ince yapılı ve uzun boylu

kadem basmak gelmek, ayak basmak

kadı şeriat hukukunda yargıç

kâf u nun Kuranı Kerim'deki ayetlerden "kurb-i azim'üşşan ifadesine telmih olup bunun ilk ve son harflerinin arapça okunuşu

kahr-ı a'da düşmanları kahretmek

kalenderi biçim ve uyak düzeni bakımından Divan Yazını'nın gazeline benzeyen ve "mef'ulü mefâîlü mefâîlü feûlün" kalıbıyla yazılan bir şiir türü

kâm almak tadını çıkarmak, bir şeyden haz duymak

kamer ay, gökteki ay

kamet boy, uzunluk

kamet-i bâlâ uzun boy, boyu uzun

kamet-i kadd-i draz *(dıraz)* uzun, ince ve güzel boy

kamet-i servi revan boyu yürüyen servi gibi olan kişi

kân ocak, maden ocağı

kân-ı sehavet cömertlik ocağı

kanaat tacı kanaat edenlerin tacı

kanber *(kamber)* ev adamı, Hz. Ali'ye hizmet eden adam

kande nerede

kangı hangi, kim

kasem yemin

kasemna yemin yeri

kasr-ı muhabbet sevgi sarayı

katre damla

kavle sadık sözünde duran kişi

kavl-i uşşak âşıklar sözü

kavm-i Süfyan Muhammet'e en büyük kötülüğü yapan Büfyan ailesi, kavmi

kavm-i nadan bilgisizler topluluğu

kavs-i kuzah gökyüzü

kaza alınyazısı

kazip yalancı

kec kec yan yan, gizli gizli, ters ters

kelp köpek

keman ebru yay gibi kaş, yay kaş

kemter çok değersiz

kenar-ı fes fesin ucu, fesin alt bölümü

keramet ermişlerin gösterdiğine inanılan olağan bazı yeteneklere sahip olma

keremkâr cömertlik ve iyilik eden kişi

kerrar kaçıyormuş gibi yapıp saldıran kişi

kerrar-ı aşk sevi kerrarı

kesret çokluk

keşide çekiliş, yay

keyfiyet-i aşk sevi durumu, sevinin ne durumda oluşu

kıblegâh kıble yeri, namazda uyulacak yön

kırklar darı ermişlerin bulunduğu yer

kimya çok ender bulunan nesne, az bulunan nesne

kiram soylular

kiraman kâtibin sağ ve sol omuzlarda oturup sevap ve günahlarımızı yazan melekler

kiriş sazların perdelerini belirtmek için bağlanan ipler

kisb ü kâr kazanç, iş güç

kisve-i beyt Kâbe'nin örtüsü, siyah bezlerden yapılan Kâbe örtüsü

kişver ülke

koçmak kucaklamak, sevip okşamak için kucağa almak

koşma halk şiirinin 11 ölçülü ve belirli bir uyak düzeni ile düzenlenip sazla söylenen şiir türü

kudret manzarası yaratıcı gücün görüntüsü

kudret-i mevla Tanrının gücü

kûh dağ

kûlı ü sulıra dağlık ve kırlık

kuhken külünk

kulıl-i Isfalıan Isfahan sürmesi

kule-i aşk sevi kulesi, sevi kalesi

kurb-i azim'üşşan şanı en büyük olanın yakını, Tanrının yakını

kurb-i Hak Tanrının yakını

kur-ı Behram Behram'ın çukuru ya da mezarı *(efsanevi İran hükümdarı)*

kûs *(kös)* savaşlarda taşınan büyük davul

kûşe-i ebru kaşın ucu

kûşe-i vahdet yalnızlık köşesi, insanlardan uzak yaşama için seçilen yer

kübra büyük, ulu

küfr dinsizlik, kâfirlik

külalı etmek külah giydirmek, aldatmak; mevlevilerce özel külahı giymek

külli genel, bütün

kün Arapça "ol" demek olup Tanrının evreni yaratmak için verdiği buyruk

küntü kenzen "Ben gizli bir hazineyim" diye başlayan ayetin ilk sözü (Musa'nın, "bu evreni niçin yarattın" sorusuna Tanrı'nın yanıtı olup tasavvufun en büyük dayanağı ve kaynağı bu ayettir.)

küşat açma, yeni yapının kullanışa açılması

lal dilsiz
la'l kırmızı renkli taş
leşker asker
levh Tanrısal takdirin bulunduğu levha, üzerine yazı yazılabilen yüzey
levh-i mahfuz Tanrının takdirlerinin yazılı olduğu gizli belge
levh ü kalem Tanrısal takdiri oluşturan levha ve kalem
libas giysi
lokman efsanelere konu olmuş ve her derdi tedavi eden hekim
lülüan inciler, inci gibi güzellik

mafiha dünya ötesi
mağrur-i kemal olmak olgunluğundan ötürü gururlanmak, yüksek makama geçtiğinden gururlanmak
mahbup sevgili, sevilen kişi
mahbub-ı zaman zamanın sevgilisi, günün sevgilisi
mahfuz saklanmış, gizlenip gözetilmiş
mah-ı Muharrem Muharrem ayı
mah-ı tab ay ışığı
mah-ı taban parlak ay
mah ü mihr ay ve güneş
mail olmak eğilim duymak, yakınlık duymak
makbul-i illallah Tanrıca beğenilen
makkâr aldatıcı, hileci
mansıp büyük memurluk yeri, yüksek makam
mansup memurluğa atanmış, memur bulunan kisi
manzar-ı sübhan Tanrının bakıp gördüğü yer, insanın yüzü
manzure-i düşman düşmanın bakması (yanlış bir tamlama)
mar yılan
masiva Tanrıdan başka olan her şey

masiva gussası dünya isteklerinin tümü

masiva kaydı insanın Tanrı düşüncesinden uzaklaşıp dünya nimetlerine yönelmesi

mastur yazılmış

mastur cebin alında yazılı

matemde kalmak dert ve acı içinde kalmak

mecmu-ı hüsn güzelliğin tümü

mecnun kıyafet deli gibi giyinmiş

meddah övücü, methedici

medyun olmak borçlu olmak

mefruş döşeli, döşenmiş

meftun olmak vurulmak, büyülenmiş gibi kendinden geçmek

mehdi doğru yolu tutmuş olan, Şiilere göre on ikinci imam

mehpare ay parçası, ay gibi güzel

meh-ru ay yüzlü, ay gibi parlak yüzlü

mehtap veş ay ışığı gibi, ay ışığı gibi parlak

mekkâr hileci, düzenbaz

meksetmek durmak, dinleme veya bekleme için kalmak

mekûli yenilebilir şey

mekûlat yenilebilecek şeyler

melal hüzün

melekmeşrep melek huylu, iyi huylu

melek sima melek yüzlü, güzel yüzlü

memalik-i aşk sevi ülkeleri

memul etmek beklemek, umnmak

menhus belde uğursuz belde

menzil-i âlâ üstün yer, üst rütbe

mercimeği taşlı arası açık, bağdaşmaz, dargın

mergup istenilen, sevilen, aranan

mergub-ı hazret Tanrı katında sevilen kişi

Mervan Emevilerin son halifesi

mes *(mesh)* ayağa giyilen uzun konçlu bir tür ayakkabı

Mesiha Peygamber İsa'nın adlarından biri

meskûn oturulan yer, insanların oturduğu yer, kent ya da köy

mesned-i vala yüksek makam, yüce makam
mest keyifli, sarhoş
meşakkat güçlük, sıkıntı, zahmetli
meta mal, eşya
mevc urmak dalgalanmak
mevcudat varlıklar, var olanlar
Mevla Tanrı, sahip
mevt ölüm
mey içki, şarap
meyan *(miyan)* bel
meydan etmek imtihan olmak, halk âşıkları toplanarak saz ve söz ile birbirleriyle yarışma yapmak
meyfüruş şarap satan, şarap satıcı
meygede *(meykede)* şarap satılan ve içilen yer
meygede-i aşıkân âşıkların şarap içtikleri yer
mey-i engûr üzüm ickisi, üzümden yapılan içki, şarap veya rakı
meyil aldırmak âşık olmak
meyil vermek âşık olmak, gönlünü kaptırmak
meyl-i muhabbet sevgi eğilimi
meyl-i zülüf saçın sarkması, saçın kıvrılarak sarkması
meyve-i ruy yüzünün meyvesi (yanlış bir tamlama)
mevzun ölçülü
Mısr-ı melahat güzellik Mısır'ı (Yusuf ve Züleyha öyküsünün geçtiği yer Mısır olduğundan böyle bir deyimi kullanmış)
miftah anahtar, açar, açkı
mihriban seven, seven dost
mihr-i vefa *(mihr ü vefa)* vefakârlık
Mikail görevi yağmur yağdırmak olan melek
miktarını tanımak kendinin ne değerde olduğunu anlamak
milket *(mülket)* ülke, memleket
milket-i Osman Osmanlı ülkesi
mir bey, yüksek aşamadaki görevli
miralay alaybeyi, albay
mir'at-ı Huda Tanrının aynası, Tanrının her şeyi görebilme yeteneği

mu *(muy)* saç

mu-yi müşkin mis kokulu saç

muciz kısa, toplu, öz

muciz-i enfas İsa'nın mucizeli nefesleri

mugan ateşe tapanlar, zerdüştler; meyhanesi olan

muhabbet sevgi

muhibb-i Mustafa Peygamberi seven

murabba her dörtlüğü dört dizeden oluşan ve dörtleme denilen şiir türü

murg *(mürg)* kuş

murg-i gönül gönül kuşu

murgların zarı kuşların inlemesi

musli *(musuli)* Musullu

muşta yumruk, elde tutulabilen demirden vurma aracı

müberra arınmış, arınık

müdara-yı maişet geçimini sağlamak için şunun bunun yüzüne gülmek

müjgan kirpikler

mülcem yular, gem

mülk-i melekût melekler ülkesi

mümin iman etmiş, imanlı

münafık *(munafik)* ikiyüzlülük eden

münafık-ı derun fitnecinin içyüzü, ikilik çıkaranın içyüzü

münezzeh arı, temiz, arınmış

münkir Tanrının birliğini yadsıyan, Tanrının bir olduğuna inanmaz

münteha son, uç, bir şeyin sonu

müptela düşkün, alışık, tutkun, bir şeye aşırı düşkün

mürde ölü, ölmüş

mürsel gönderilmiş, yollanmış

mürşit müritlere doğru yolu gösteren, gafletten uyandıran, doğru yolu gösteren

mürur geçiş, geçme

mürüvvet eylemek insanlık gösteren, büyük yardım yapan

müsellim vali vekili, eski yönetimde vergi toplayan görevli

müselman müslüman
müsemma adı olan, ad verilmiş, adlanan
müşkin güzel kokulu, mis kokulu
müyesser kolay gelen, kolaylıkla yapılan

nadim pişman, nedamet getiren
nahalef başarısız, aykırı, düzene uymayan
nahnü kasemna "Biz paylaştırdık" demek olan Tanrı sözü
nâkâm olmak mahrum olmak, yoksun olmak, isteğine ulaşamamak
Naki Alevilerin dört büyüğünden biri (ötekiler: Taki, Mehdi, Askeri)
nak-i can canı para yerine kullanma
nakkaş-ı ezel Tanrı (mecazen)
nakşetmek çizme, resim yapma, yazma
nale ve feryat inleyiş ve acıyla bağırma
naşadi hüzünlü olma, sevinememe durumu, mutsuzluk
naşat sevinçsiz, sevinemeyen, hüzünlü
natüvan güçsüz, gücü kalmamış, bitkin
nay ney
nazar eylemek bakmak
nazperver naz etmeyi seven, çok naz eden, nazcı
Necimler Tepesi Ankara'da Samanpazarı semti
nefes Bektaşi ozanlarının "ilahi" karşılığı olarak yazdıkları manzume
nefhatü min ruhi kendi ruhumdan üfledim
nesl-i pak asil soylu, soyu temiz
nesm *(nesim)* yel
neva ses melodisi ötüş, ses
nevcivan yeni yetişmekte olan genç, genç sevgili, güzel genç
nevresfidan genç güzel biri, yeni sürmüş dal gibi güzel
nida etmek ünlemek, seslenmek
nigâh etmek bakmak
nigâh-ı merhamet merhamet bakışı, acıma bakışı, acıklı bakış

nihan gizli, saklı, görünmez
nikap örtü, yüz örtüsü
niyaz yalvarış, yalvarı, yalvarma
niza çekişme, kavga
nusha yazmak muska yazmak
nücum yıldızlar

on dört kuzu Kerbela'da şehit edilenlerden 14 çocuk
on iki koyun on iki imam

pakize temiz, lekesiz
papas sto heri mu panayam (Rumca) "papas elimdedir, çünkü ben Meryem'im" anlamına
pasban gece bekçisi, pazvan
penah sığınak, sığınılacak yer
pend öğüt
pertev ışık, parlaklık
pertev-i cemal yüzün parlaklığı, yüz parlaklığı
pinhan eylemek gizlemek, saklamak, saklanmak
pir tarikat kuran kişi; yaşlı, ihtiyar
pir-i fani pek yaşlı ve zayıf adam
pir-i mugan meyhaneci; irşat eden kişi
piyade yaya, yaya askeri
piyaz vermek pohpohlamak
pür dolu
pür ab su dolu, sulu
püşt arka, sırt

rah yol
rah-ı aşk sevi yolu
rahmeylemek korumak, esirgemek, acımak
rahm-i mader ana rahmi
raht süslenme, düzene koyma
raz-ı aşk gizli sevi, sevinin gizi ya da gizlisi
refeylemek kaldırmak, yukarı çekmek, yoketmek
reftar salınarak güzel yürüme, güzel yürüyüş
rehnüma yol gösterici, kılavuz

remz meramı gizliden bir işaretle anlatma, anlamlı iz
resm-i cevher cevher izi, cevher gibi
reva uygun, layık
rez duhteri üzüm kızı, şarap
rezzak rızkını veren, Tanrı
rical toplumdaki üst kişiler, beyler
rifat yücelik, büyük rütbe
risalet peygamberlik
risalet hatemi sonuncu peygamber, peygamberlerin sonuncusu
rişte iplik, ip ucu
rişte-i reyhan reyhan (fesleğen) çiçeğinin uçları, yaprakları
ruh *(rüh)* yanak, yüz
ruhleri hamra yanakları kırmızı
ruhsar yanak
ruşen aydın, parlak
ruze oruç
ruz-ı ceza ceza günü, kıyamet günü, mahşer
ruz-ı nedamet pişmanlık günü, mahşer, hesap günü
ruz u şeb gündüz ve gece
Rüstem Zaloğlu Rüstem diye anılan, İran'ın ünlü kahramanı
rüsum resimler, vergiler
rüsva *(rüsvay)* maskara, rezil

saadethane mutluluk evi, sevgilinin evi, varlıklı kişilerin konağı
sabur çok sabırlı
sabûren şekûr sabreden ve şükreden
sad hezar yüz bin
sadhezârân aferin yüz bin aferin
saf-be-saf sıra sıra, dizi dizi
safahat aşamalar, bir şeyin çeşitli yönleri
sahip kerem cömert, yardım seven
sahra çöl
sail dilenci

saki kadeh; içki sunan kişi

saki-i kevser kevser dağıtan, kevserden sunan

sakiya ey saki

salah iyilik, barış, dine bağlılık

saltanat-ı şita kışın saltanatı, kışın ağır biçimde sürmesi

satranç dörder dizelik birimlerden oluşan ve çoğunlukla hecenin 4-4 kalıbıyla, zaman zaman da aruzun "müfteilün müfteilün" kalıbıyla yaratılan şiir ürünü

satr-ı bismillah bismillah yazılı satır

saye gölge, koruma

sayyam oruçlu

sazende saz çalan kişi

sebül mesani Fatiha suresini oluşturan yedi ayet

secdegâh secde edilen yer

sefine gemi

sefine-i kalp gönül gemisi

sehavet cömertlik, elaçıklığı

sehavetkân cömert, eliaçık

semai halk şiirinin divan şiirine en çok benzeyen bir türü olup sekizlik hece ölçüsü düzeninde ve koşma türüne benzer (aruzla yazıldığında mefâilün, mefâilün, mefâilün, mefâilün kalıbı ile yazılır) ve daha çok kahvehanelerde çalınıp söylenir

semen değer, tutar

ser baş

ser-a-ser *(seraser)* baştan başa

serapa baştan ayağa, bütün

serdar-ı şehidan şehitlerin başı, Hz. Hüseyin

serdengeçti düşmana saldıran fedai asker

serencam başa gelen şey sonucu, sonuç

sergerdan başı dönmüş, sersem

serir-i izz ü ikbal yücelik ve yükseklik tacı, en yüksek aşama

serpençe-i aşk sevi zorluğu, sevi gücü

server ileri gelen, başkan, Hz. Muhammet

serv-i kamet servi boy, güzel boy

serv-i sehi kamet servi gibi boylu; ince, uzun ve güzel boy
sevda-yı dilber güzelin sevdası
seyr rüya, düş
seyran gezinme, bakıp görme
sıdk doğruluk, yürek temizliği
sıfat-ı zat-ı pak temiz kişiliğin özellikleri
sırr-ı kerek Tanrının sırrı (uyduruk bir tamlama)
sırr-ı muamma giz ve bilmece
sibi *(si)* yün eğirirken iğe hız vermek için bele bağlanan parça
sim ile zer gümüş ile altın
sinan mızrak veya süngünün sivri ucu
sine-i gencine sinenin hazinesi, yürek
siyah eylemek karartıp gizlemek, örtüp gizlemek
siyam oruç
sulb-i peder babanın dölü
sun'ı settar Tanrının yaratığı
sure-i vettini bir Kuran suresinden
sücut secde eden, eğilen
sühan söz, lakırdı
sümbül-i bağ bağın sümbülü
sürh kırmızı
süvar binici, ata binmiş
süyuf kılıçlar
süyuf-ı Haydar Hz. Ali'nin kılıçları

şadlık mutluluk
şadıman *(şadman)* sevinç
şafi-i kıyamet kıyamet gününde insanlara şefaat edecek olan, Tanrı
şahbaz *(şehbaz)* ak ve iri doğan kuşu, yiğit kimse
şahbazlanma şahin gibi kurumlanma, böbürlenme
şaha kış demek satrançtaki şah taşına kış demek, karşısındakini zor duruma düşürmek
şah-ı aşk sevi şahı, sevinin padişahı
şah-ı dil gönül şahı, çok güzel, sevgili

şah-ı gül gül dalı, gül fidanı
şah-ı huban güzeller şahı, güzeller sultanı
şah-ı Kerbela Kerbela'nın şahı, Hz. Hüseyin
şah-ı şehit Hz. Hüseyin
şahzemin mutlu, şen, dörtbaşı bayındır
şane tarak
şarab-ı lal kırmızı şarap
şarab-ı ledün gerçek şarabı, sevi şarabı (tarikatlarda şeyhin elinden içilen ve gerçeği bulduracağına inanılan şarap)
şavk parıltı, ışık
şayi duyulmuş, işitilmiş
şecer ağaç
şefaatkân insanları koruyan, insanlara yardım eden
şehinşah hükümdar, padişah
şem'a mum
şem-i ruhsar yanağın güneşi, yanak güzelliği
şems güneş
şemşir kılıç
şemşir-i cevherdar cevahir gibi değerli kılıç, cevahir işlenmiş kılıç
şemşir-i cevr ceza kılıcı
şeriat Tanrı buyruğu, doğru yol
şiddet-i şita kışın şiddeti
şiraze düzen, düzgünlük
şir-i girdigâr Tanrının aslanı
şirin zeban tatlı dilli
şirpençe ensede veya sırtta çıkan öldürücü bir çıban
şirpençe-i aşk sevinin öldürücü çıbanı, sevinin öldürücülüğü
şita kış
şuhane kıvrakça, oynakça, nazlı nazlı
şügul işler, meşguliyetler
şükûfe çiçek
şümar eylemek saymak
şüru başlama

taaşşuk âşık olma, sevgiye tutulma
taat ibadet, Tanrı buyruklarına uyma
tab ü derman güç ve derman
tabib-i hâzik usta hekim, uzman hekim
təbl davul
tahkik araştırma, anlamaya çalışma
tahrir-i hal durumun yazılması, içinde bulunulan durumun yazılması
tahtgâh tahtın bulunduğu yer
talak boşama, boşanma
talat (tal'at) yüz, surat, yüz güzelliği
talat-ı Recep yüzün güzelliğinin Recep ayı gibi olması, parlaklık
talip isteyen, istekli
ta'netmek sövmek, küfretmek
tarhetmek çıkarmak
tarik yol
tarik-i esrar gizlilik yolu
tarümar darmadağın
tasvir-i Meryem Meryem'in resmi, Meryem'in tasviri
tatar-ı gamze göz ucuyla bakışı Tatar askeri gibi öldürücü olması
tecelli görünme. Tanrı gücünün ve gizinin görünmesi
tedbir etmek yolunu bulup hazırlamak, yola çıkmaya hazırlanmak
temhir etmek mühürlemek
terezzuk azık arama, azık derdine düşme
terezzuk kaydına düşme azık bulmak için çalışma
terk-i vücut ölme, vucudu bırakma
terkip etmek maddeleri karıştırmak
tertip olunmak düzenlemek, oluşturmak
teşekki yakınma, şikâyet etme
teşnedil can ve yürekten isteyen
tevekkül kadere razı olma, Tanrıya güvenme
tezene mızrap, çalgı çalmaya yarayan araç
tıfl-ı nevres yeni yetişmekte olan çocuk
tığ-ı müjgân kirpiklerin kılıcı

tığlamak kılıçtan geçirmek, kılıçlamak
tişe balta, nacak, külünk
tuğyan taşma, taşkınlık, azgınlık
tul-i visal kavuşmanın uzunluğu
tul-i visal rişte kavuşmanın uzun ip uçları
tunç kalp para, geçersiz para
tur dağ
tuti papağan
tuyur *(tüyur)* kuşlar, uçan canlılar

uğru hırsız, kötü insan
ulak haber taşıyan, mektup taşıyan, ulaştırıcı
ulema bilginler
ulum bilimler
ulum-ı cüz yetersiz bilgiler, noksan bilgiler
usrün yüsrü kolaylık, ferahlık, genişlik
üsküf tepesi devrik ve ucu püsküllü başlık

vacip taala *(vacib-i taala)* Tanrı
vahyi Rabbani Tanrısal esin, Tanrının peygambere buyruğu
vâlâ yüce, yüksek
varakçı altın kaplamacı, altından kaplama yapan
vasfetmek bir kişi ya da nesnenin halini anlatarak tanımlamak
vasfını gûyendeleme güzel niteliklerini sayıp dökme
vasl-ı (vasıl-ı) Hak Tanrıya ulaşma
vaslına ermek sevgili ile kavuşmak, murada ermek
vebal günah, davranış bozukluğunun sorumluluğu
vech-i enver nur yüzlü, parlak yüzlü
vehm ü zulmet kuruntu ve karanlık
ve lakat Kuran surelerinden biri
veşems ü velleyl güneş ve gece (yüzün güneşe, saçın gece karanlığına benzetilmesi)
veli lakin, fakat
verd-i ahmer kırmızı gül
vilayet il, doğum yeri

virt belirli zamanlarda okunması gelenekleşen Kuran parçaları, dualar

visal kavuşma

vuhuş ü tuyur yabanıl ve uçan yaratıklar

yabane dışarıya, dağlara ve kırlara, uzaklara

yağlık mendil, çevre, havsız havlu

yahşi güzel

Yakup-ı Kenan Kenan ülkesinin Yakup'u, Hz. Yakup

yalan meydan almak yalancılık alıp yürümek, yalancılık artmak

yan vermek yaslanmak, bir şeye ya da yere dayanmak

yavuz yaman, kötü, pek şiddetli

yed-i beyza beyaz el, Hz. Muhammet'in mucizeler gösteren eli

yed-i Haydar Hz. Ali'nin eli

yekta tek, benzersiz

yele vermek umursamamak

yesr kolaylık

yetirmek ortaya çıkarmak, yaratmak, yetiştirmek

yezdan Zerdüşt dininde iyilik Tanrısı, Tanrı

yezit Hz. Hüseyin'i şehit ettiren Emevi halifesi, kötü insan

Yusufun nişanesi Yusufunkine benzer, Yusuftan bir iz

yükünmek saygı gösterisi olarak boyun kırmak

yüzü yerde olmak alçakgönüllü olmak

zahit din buyruklarına aşırı bağlı olan kimse

zahid-i hodbin yalnızca kendi çıkarını düşünen kaba sofu

zahm-ı timar eylemek yarayı iyileştirmek

zakir tekkelerde dinsel parçaları söyleyen, tekke hanendesi

zar inleyen, yüksek sesle ağlayan

zari ağlayıp sızlanma

zeban dil

zehep altın
zemzem Kâbe yakınındaki kutsal su
zencir-i zülüf yanağa dökülen saçın lülesi ya da kıvrımı
zerefşan altın saçan, altın saçıcı
zerrin altından yapılmış, altın, altın gibi sarı
zerrinşane altın tarak, altından tarak
zeval sona erme, zeval bulma
zikr anma, adını anma, iyilikle anma
zikr ü fikr anma ve düşünme
zir-zemin yerin altı
zuhura gelmek ortaya çıkmak, belirmek
zulmet karanlık
zühd ü takva dine ve ibadete bağlı olma
zülfe dolaşmak tuzağa düşmek
zülf-i perişan dağınık saç, darmadağınık tutulan saç
zülf-i semen-sa çiçek gibi, yasemin gibi güzel saç
zülfikar Hz. Ali'nin kılıcı
zümürrüt (zümrüd) renk zümrüt rengi, yemyeşil

DİZİN

(İlk iki dizeye göre düzenlenmiştir.)

A) HECE ÖLÇÜSÜYLE OLANLAR

Anasır gömleğin giymezden evvel 47
Azade başıma hünkâr idim ben

Âşık olan gezer gurbet illeri 47
Böyledir mürşitten icazetimiz

Âşıkları diyar diyar gezdiren 48
Herkes bilir zülf-i perişanıdır

Aşk derdine derman sordum âlemde 48
Ne Eflatun bilir ne Lokman yazar

Aşk ile şadıman görseler bizi 49
Allahın bir şaşkın kulu sanırlar

Ayaklar altında bıraktı sersem 49
Her baktıkça senin ahu gözlerin

Bab-ı ihsanından inayet eyle 50
Karıştırma herbir eşyaya beni

Bahar seli gibi dağlar başında 50
Gör nice torlandım nice bulandım

Bakıp rahm'eylemez çeşmin yaşına 51
Çok cefalar kılar nev-civan bize

Bana derler ne yanarsın âlemde 51
Bilmezler çektiğim aşk fesadıdır

Bana olan cefa senden değildir 52
Benim kendi bahtım kara sevdiğim

Başkeser kaddine servi gülşende 53
Hey kameti bâlâ seni görünce

Ben senin aslından aldım haberi 53
Âşıklık bilmezsin densizlenirsin

Beni bende komaz aşk-ı cananım 54
Serimi sevdaya saldım ağlarım

Bin pent ü nasihat eyledim sana 54
Gönül, düşme dedim bivefalara

Bir fasıkın iki tane oğlu var 55
Zencir taksan haşre kadar uslanmaz

Bir Rum güzeline oldum müptela 56
Teşne dil "la'line kanayım" dedi

Bir yerde cem olmuş beş on âşıklar 56
Biribirleriyle meydan ederler

Bir zamanlar gezdim sulb-i pederde 57
Kereme uğradım, kâna yetiştim

Cananım sözüme gücenme asla 57
Hatırın kalmasın, pek edacısın

Cemalin görünce ey gül-i rana 58
Vücudum şehrine düştü velvele

Çekmiş keşidesin vurmuş okların 59
Almışlar sinemi nişan kaşların

Çıkarma sevdiğim kenar-ı festen 59
Açmasın sinemde yare perçemin

Çıktım yücesine seyran eyledim 60
Yâr ile gezdiğim yerler perişan

Dert bihesap iken sıfırda kaldı 60
Bin derdi tarh ettik bire ulaştı

Doymak olmaz hüsn ü letafetine 61
Ey dü çeşmi hücum v'ey cebini mâh

Dün gece seyrimde aşk pazarında 62
Gördüm canan ile canı değiş var

Ela gözlerini sevdiğim dilber 62
Güzeller cefadan niçin usanmaz

Er yolunda bu âleme gelenler 63
Cümlesi Ali'ye "server" dediler

Ervah-ı ezelde, evvelki safta 63
"Elestü" hitabında "Bela" dedim ben

Gayre nazar kılma gel Âdem'e bak 64
Ahsen surette halkeyledi Yezdan

Gerçi esb-i naza süvar olmuşsun 64
Ne kaçar ne kovar ne tutulursun

Girdab-ı mihnette kapandın kaldın 65
Vermedin bir yandan ses kara bahtım

Gonca üsküflendi, gülşen donandı 65
Gül kadrin bülbül-i şeydaya sorun

Gönül ziya dursun gam zulmetinde 66
Kalk, aydınlık bir mekâna var yürü

Gülşen-i dehr içre gezme serseri 66
Korkum: düşürürler tuzağa seni

Hal ü hat ruyunda eylemiş tuğyan 67
Zaptetmek isterler hüsnün kişveri

Hamdü'l'lah esti nesim yelleri 67
Gitti şita geldi fasl-ı nev-bahar

Haraba kul olduk bezm-i âdemde 68
Abat olsak da bir olmasak da bir

Hasret-i kaddinle gurbet illerde 69
Geçmededir vakt ü zamanım benim

Hatırlayıp sormaz benim halimden 69
Kirpikleri kara kalem kaşlı yâr

Hicranınla uyku girmez gözüme 70
Bidevlet ser ister yâr kucağım

Hitab-ı "elest"te, bezm-i ezelde 70
Sadakatle ikrar verenlerdeniz

Kanaat mülkünün padişahıyım 71
Darâ-yı şevketim, saburen şekûr

Kiraman kâtibin hame-i kudret 71
Yazmış alnımıza kara yazılar

Makbul ü mergub-ı Mevla olursun 72
Aşk ile dökersen eğer kanlı yaş

Mecnun'un salırada zevk u safasın 72
Ne şehinşah ne de müşir eyledi

Minnet eyledikçe aksine döner 73
Etmeyelim çarh-ı devrana minnet

Mürüvvet kılsana behey bivefa 73
Âşıklar yolunda hemyaze çekmiş

Nahnü kasemna'da taksimde Mevla 74
Bu noksan kısmeti bana mı verdin

Niyazım budur ey kadir İlahi 75
Kudretinle yâre hakikatler ver

Nurdan mı yaratmış seni yaradan 75
Afet-i devranım, sen safa geldin

Pertev-i cemalin ey melek-sima 76
Mah ü mihr-i dırahşana değişmem

Saki sunma bize mey-i engûru 76
Canlar câm-ı pir-i mugandan kanık

Sakiya camında nedir bu esrar 77
Kıldı bir katresi mestane beni

Sanma sofi bizi ruzemiz yoktur 77
Ramazan-ı aşkın sayyanıyız biz

Sefine-i kalbin engine salma 78
Aşk bahrinde rüzgâr eser demişler

Sevda-yı mahbuptan gönül usandı 78
Güzeller cefadan niçin usanmaz

Seyrimde bir şehre eyledim nazar 79
Gördüm elvan elvan meyhaneler var

Seyyah olup gezdim gurbet illeri 79
Canıma kâr etti yeter ayrılık

Sorarlarsa eğnimdeki cameyi 80
Ayrılığın karasıdır sevdiğim

Şafi-i kıyamet, ruz-ı nedamet 80
Serdar-ı şehidan şah-ı Kerbela

Şairlik davasın sürme ey gönül 81
Huzur-ı devlette akilane var

Şarab-ı la'linin lezzeti dilber 81
Ne ab-ı kevserde ne zemzemde var

Şarab-ı ledünden içeldenberi 82
Ayılmadım gitti mestanesiyim

Şimdiki güzeller söze uyarlar 82
Erenler ayırmaz gedayı bayı

Şöyle zayıf etti çille-i aşkın 83
Gözlere görünmez oldu bu tenim

Şunda bir yavruya meyil aldırdım 83
Nideyim gelmiyor yola anası

Telli sazdır bunun adı 84
Ne ayet dinler, ne kadı

Terk-i diyar ettim elveda seni 85
Sevdiğim sağlıklı kal şimdengerü

Vakti mürur eder harap ehlinin 86
Medet senden ey şah ey şah diyerek

Yağma edip akl ü fikrimiz aldı 86
Bir nazik edalı elvanlı güzel

Yâr neden hazzeder neden hoşlanır 87
Bilmem acep neyin müptelasıdır

Yürü gönül yürü dostundan kalma 87
Daim hatırını soruver gitsin

B) HECE ÖLÇÜSÜYLE DEĞİŞİK ŞİİRLER

Bir şem'a ki yakacak, pervanesiz kalır mı 88
Gavvas olan bu bahre dürdanesiz kalır mı

Biz bir askeriz hazret-i şah miralayımız 88
Candan geçmişiz uğruna yoksul ve bayımız

Katlan dil-i divane güzeller belasına 89
Hublarda cefa adet imiş müptelasına

Koçarken meyanını gülseydin fıkır fıkır 89
Hasedinden münkirler boğulsun hıkır hıkır

Medhuni meddah olalım 89
Hüsrev-i huban güzele

C) ARUZ ÖLÇÜSÜYLE OLAN ŞİİRLER

Hazreti Ali Vasfında Medhiye 91

Kalenderiler

Âşık bu fena mülkünün encamını söyler 93
Saz remz ile dağın bahar eyyamını söyler

Biz pir-i mugandan ezeli aldık icazet 93
Rez duhterini verdi bize, kıldı inayet

Çekmek dileyen sineye ol kadd-i nihali 94
Refeylemeli evveli gönlünde melali

Gizli severim ben seni, Allaha âyândır 94
Zülf-i siyehin gibi akıllar perişandır

İkbale zeval erse ne var, sende kemal var 94
Mağrur-ı kemal olma ki ardınca zeval var

Kul başına âlemde gelen hükm-i kaderdir 95
Ol hükm-i kader bizlere miras-ı pederdir

Divanlar

Âşık-ı sadık muhibb-i Mustafa derler bize 96
Dert ile gayretkeş-i Âl-i Aba derler bize

Bin gönül almış nişana yine tir-müjgânına 96
Girmek ister merhametsiz ehl-i aşkın kanına

Dilbere gülşane doğru geldedim, gelmem [dedi 97
Remz-i âşikâne doğru gel dedim, gelmem dedi

Gerçi kim dil verdin amma hubların [serdarına 97
Bir nigâh-ı merhamet kılmaz dil-i bimarına

Gülşen-i âlemde bir nevres-fidan [eğler beni 98
Çeşmi afet, kameti serv-i revan eğler beni

Kande görsem nazenin kec kec nigâh [eyler bana 98
Taht-ı zülfe gizleyip vechin, siyah eyler bana

Kıl tahammül ey gönül, gör kimyadır [sabır 98
Aç gözün izhar-ı candır feyz-i Mevladır sabır

Kimse bilmezken vücudum varlığın [pinhan idim 99
Kimseler görmez iken, evvel yine insan idim

Kurb-i Haktan dur eder dünyada çok [mal olması 100
Hakka yol vermez be gafil, dehre meyyal olması

Ok gibi hublar beni yaydan yabane attılar 100
Bilmediler kadrimi, ehven behaya sattılar

Raz-ı aşkın dilde pinhan eylerim canım gibi 101
Sine-i gencinede mahfuzdur imanım gibi

Yâr bil ağyarı bil aklın başında yâr iken 101
Fevt-i fırsat eyleme, fırsat yedinde var iken

Semailer

Cemalinden kemal ahzetmede cismimdeki [canım 102
Sıfat-ı zatı pakindir elest bezminde imanım

Getir saki mey-i enguru el tutmaz
[ayak tutmaz 102
Anı zahit yasak ettiyse, aşk ehli yasak tutmaz

Hasudun ey sehavetkânı mirim
[hadden efzundur 103
Bihamden ahter-i bahtım şeref burcunda meskûndur

Hilafım yok, kasem billah, bu yolda sahibim
[sensin 103
Bir aciz, bikes ednayım, hayırlı sahibim sensin

Niçin ah sevdiğim gençlik edersin, dem bu
[dem dersin 104
Heva-yı nefs ile tefrik olursun, kande gam dersin

Sür ey saki ayağın, gel eriştir cam-ı
[gülfamı 104
Cihan mülkünde her bir varlığın yokluktur encamı

Şeha Hakka ibadet kıl, Muhammet Mustafamız
[var 105
Veliler serveri tahkik Ali'yül-Murtazamız var

Vefasın görmedim, ol şuha meftun olduğum
[kaldı 105
Düşüp sevdasına âlemde mahzun olduğum kaldı

Murabbalar

Kapladı baştan başa dünya vü mafihayı aşk 106
Çerh-i gerdune zerefşan eyledi kimya-yı aşk

Şeha kaldır medet zülf-i semen-sayı
[süründürme 107
Düşürme hâke, lütfet, ehl-i sevdayı süründürme

Değişik Türler

Elif-Ba Destanı 107
Dedim-Dedi 109
Fes Hakkında 110

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Çelikel, Saime - **Âşık Dertli Divanı**, İstanbul 1943

Kutlu, Şemsettin – **Şair Dertli,** Tercüman Yayını, İstanbul 1979.

Kutlu, Şemsettin – **Dertli,** Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara 1988.

Okay, Haşim Nezihi – **Bolulu Dertli Divanı Hayatı ve Şiirleri,** İstanbul 1954.

(Onay) Ahmet Talat – **Âşık Dertli Hayatı ve Divanı,** Bolu 1928.

Öztelli, Cahit – **Dertli - Seyranî,** Varlık Yayını, İstanbul 1953.

TEZ

Süslüoğlu, Neriman – **XIX. Asır Halk Şairlerinden Âşık Dertli,** İstanbul Tez No 298

BAZI YAZILAR

Alkan, Feridun – Dertli'nin şiirleri, **Halk Edebiyatı Mecmuası** 1936, sayı: 1-6.

(Fındıkoğlu) Ziyaeddin Fahri – Dertli hakkında, **Hayat Mecmuası,** Ankara 1932, sayı: 116

Işıtman, İshak Refet – Dertli'nin Neşredilmemiş Şiirleri, **Halk Bilgisi Haberleri** dergisi, Ankara 1928 - 1929, sayı: 2-4.

Öztelli, Cahit – Âşık Dertli Divanı, **Türk Dili** dergisi, 1954, sayı: 39

Ahmet Şükrü – Dertli hakkında, **Adana Maarif Mecmuası,** Adana 1930, sayı: 9.

Tecer, Ahmet Kutsi – Dertli, Figanî, **Halk Bilgisi Haberleri** dergisi, Sıvas 1930, sayı: 3.

(Ülkütaşır), M. Şakir – Dertli ve Şem'i, **Adsız Mecmua,** İstanbul 1931-1932, sayı: 6.

BİLGİ YAYINEVİ

BÜYÜK OZANLAR / BÜYÜK YAZARLAR dizisinden
8. Kitap

Bu dizideki kitaplar, yazınımıza değişik türlerde ürün vermiş pek çok ozanın, yazarın yaşamıyla sanatına ilişkin bilgileri, yapıtlarından seçmeleri içeriyor. Öncelikle öğretmen ve öğrenciler için birer kaynak olacak bu yapıtlar, bütün yazın meraklılarına da sesleniyor.

Telli sazdır bunun adı
Ne âyet dinler, ne kadı
Bunu çalan anlar kendi
Şeytan bunun neresinde

.....

.....

Aptes alsan, aldın demez
Namaz kılsan kıldın demez
Kadı gibi haram yemez
Şeytan bunun neresinde